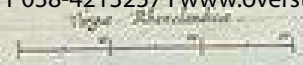
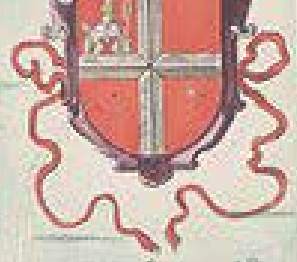
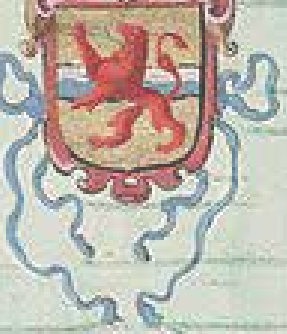
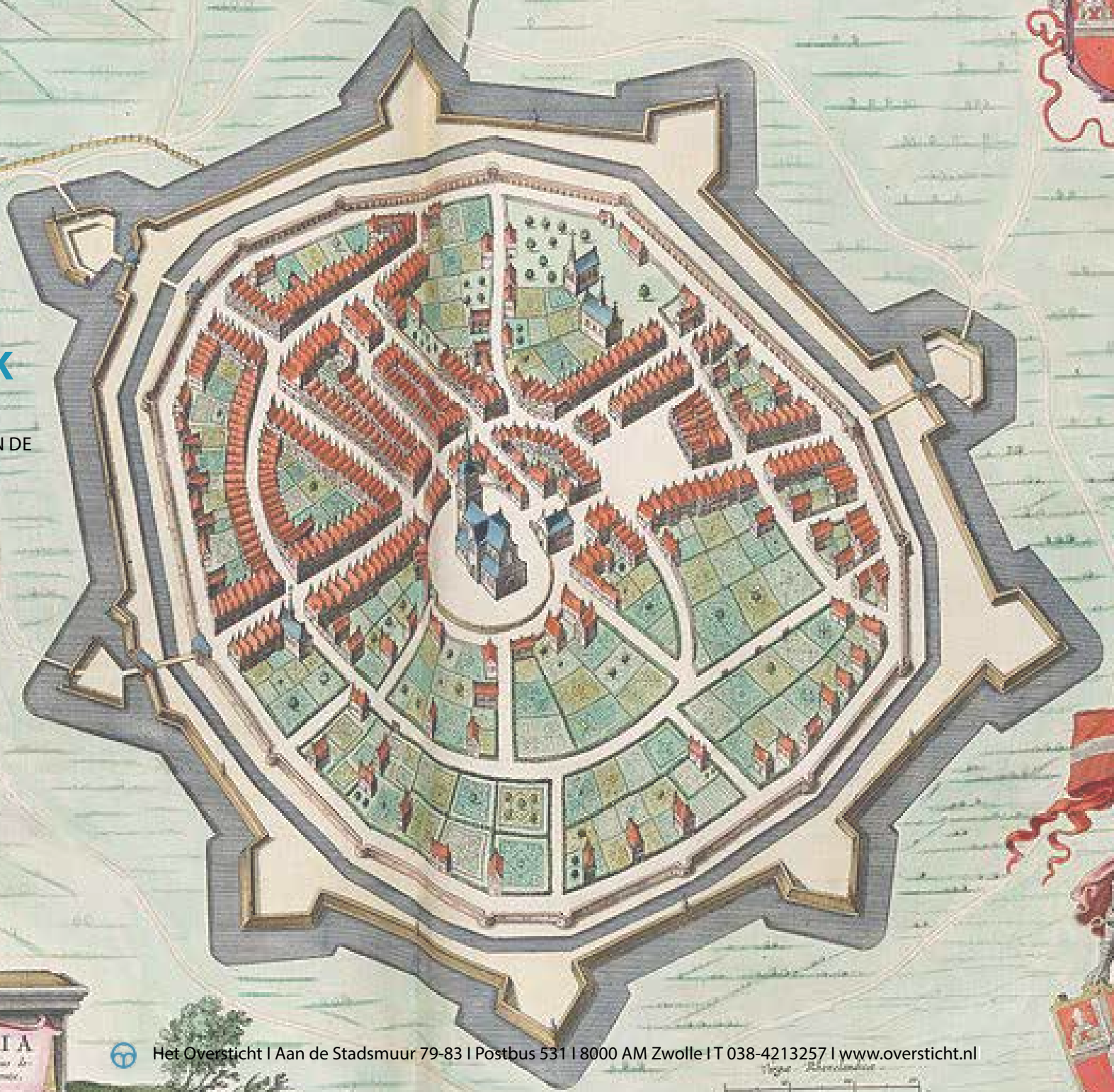

HET SINGELPARK OLDENZAAL

VOORSTELLEN TER VERBETERING VAN DE
UITSTRALING EN DE ZICHTBAARHEID

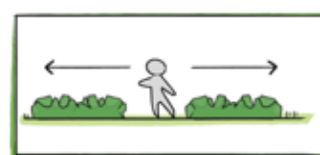
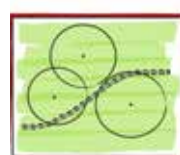
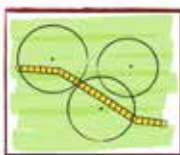

INHOUD

1. Inleiding	5
1.1 De opgave	5
1.2 De aanpak	5
2. Cultuurhistorische analyse	7
3. Ontwerpprincipes en bouwstenen voor het Singelpark	17
3.1 De structuur van de vesting in het huidige patroon van het singelpark	17
3.2 Ontwerpprincipes en bouwstenen om de vesting te bestendigen	19
3.2.1 Ontwerpprincipe ring: 'omarming' van de binnenstad (A)	20
3.2.2 Ontwerpprincipe 'binnen en buiten' in relatie tot de poorten (B)	21
3.2.3 Ontwerpprincipe 'trots' (C)	22
3.3 Bouwen aan de vesting	23
3.3.1 Bouwstenen ring: 'omarming' van de binnenstad	23
3.3.2 Bouwstenen: 'binnen en buiten' in relatie tot de poorten	36
3.4 Toepassing ontwerpprincipes in het gehele park	39
4. Deelschetsen Singelpark	41
4.1 Zuidwal	41
4.2 Steenpoort en omgeving	43
4.3 Bisschopspoort	45
4.4 Kloosterstraat/Noordwal	47
5. Resultaten brainstormsessie	49
Bronnen & Colofon	50
Bijlagen	51

1. Inleiding

1.1 De opgave

Om de historische kern van Oldenzaal loopt het Singelpark. Het park bevindt zich op de oude stadswal en stadsgrachten en is een historisch waardevol gebied. Het gebied is echter niet als park te ervaren, heeft niet de gewenste uitstraling en heeft nauwelijks een herkenbare relatie met de vroegere stadswal en stadsgracht.

De gemeente heeft in het Masterplan Binnenstad van 2009 een aantal ambities voor het park geformuleerd, o.a.:

- de historie zichtbaar maken (door stadsmuur, poorten en/of grachten);
- de versnipperde groene ruimten veranderen in een prachtige buitenruimte die ruimte; biedt aan verschillende gebruikersgroepen;
- het vasthouden en behouden van waardevolle elementen, zoals kunst en groen;
- de wens om zichtbaar water te realiseren.

Vanwege de teruggang van detailhandel in het centrum is minder parkeergelegenheid nodig. Veel parkeerplaatsen zijn in het Singelpark gelegen. Daarom zijn er kansen om het Singelpark te verbeteren en (gedeeltelijk) te herstellen.

De gemeente wil graag een aantal ontwerpprincipes op cultuurhistorische grondslag hebben voor een herinrichting van de Singel en wil deze ontwerpprincipes vertaald zien op twee locaties in het park, die verbetering behoeven. Deze vertaling geeft de gemeente inzicht op welke wijze de beleefbaarheid en herkenbaarheid van het park voor bewoners, gebruikers, recreanten en toeristen vergroot kan worden. Het betreft dus een vingeroefening. Een werkelijke uitvoering van de herinrichting van het park, al dan niet gefaseerd, is afhankelijk van de beschikbaarheid van financiële middelen in de komende jaren.

De gemeente heeft Het Oversticht gevraagd deze opgave uit te voeren. Dit project is gefinancierd met de inzet van Ruimte en Cultuurvouchers, die de provincie Overijssel beschikbaar heeft gesteld.

Contactpersoon namens de opdrachtgever is mw. M. Bazen, beleidsadviseur. Het project is uitgevoerd door mw. ir. I.M. Nij Bijvank-van Herel, landschapsarchitect, dhr. drs. J.A.M. Oude Rengerink, archeoloog, dhr. ir. H.F.A. Dekkers, architect, dhr. D. Scholten, stagiaire en mw. H.A.J. Meelissen, programmamanager van Het Oversticht.

1.2 De aanpak

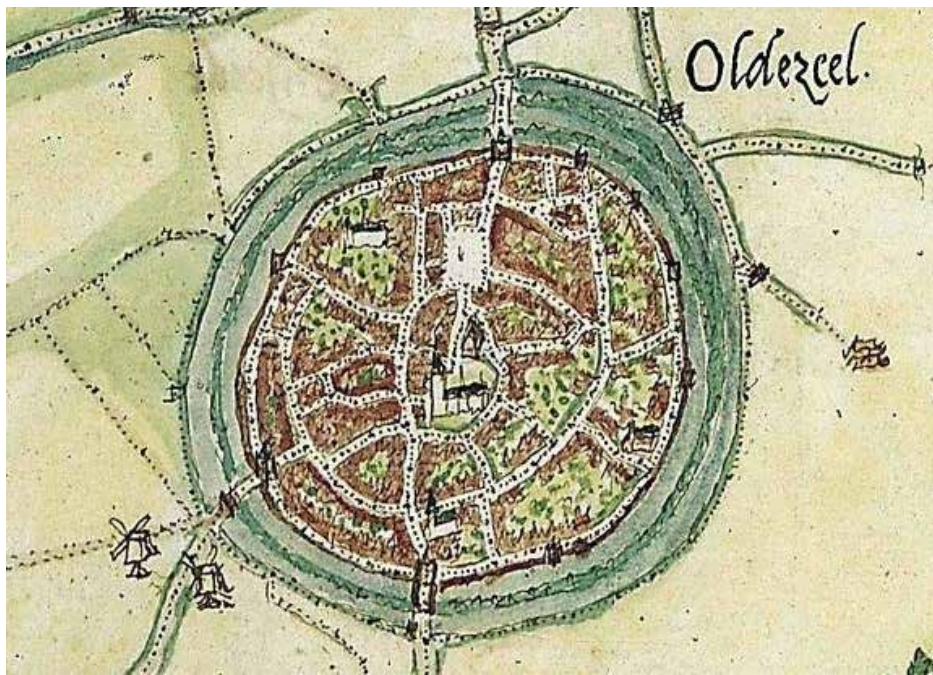
Het Oversticht heeft in samenspraak met de gemeente voor dit project een klankbordgroep samengesteld met daarin vertegenwoordigers van de volgende partijen: de gemeente, WBO Wonen, het IVN, de Stichting Stadshart Oldenzaal, het VVV Oldenzaal, de Monumentenraad Oldenzaal, het MKB Oldenzaal, de stichting huisvesting ouderen alsmede enkele bewoners en ondernemers.

Deze klankbordgroep is tweemaal bijeen geweest. Op 13 maart 2014 heeft de klankbordgroep in aanwezigheid van de wethouder T.Vloothuis een excursie gemaakt door het Singelpark. Tijdens deze bijeenkomst presenteerde Het Oversticht een cultuurhistorische analyse (zie hoofdstuk 2) en de ontwerpprincipes voor het Singelpark (zie hoofdstuk 3).

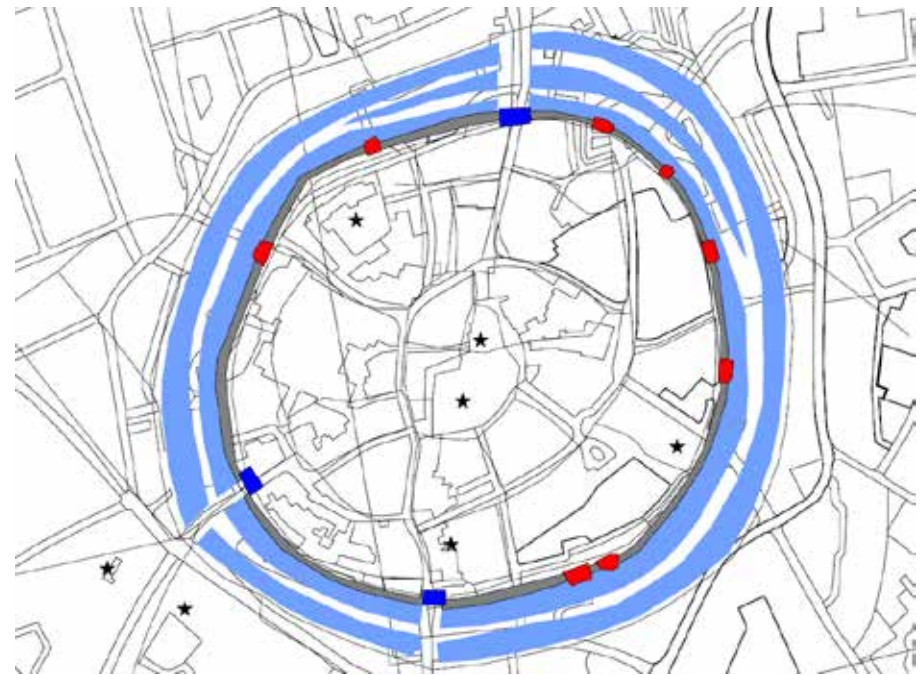
De klankbordgroep heeft op basis van de excursie diverse locaties aangegeven waar een verbetering van het park nodig is alsmede de redenen hiervoor. Vervolgens selecteerde de klankbordgroep twee locaties (zie hoofdstuk 5). Op 24 april 2014 heeft de klankbordgroep kennis genomen van het door Het Oversticht opgestelde concept ontwerp op hoofdlijnen voor twee locaties en enkele algemene suggesties ter verbetering van het park.

Naar voren kwam o.a. dat er een integrale aanpak van een herinrichting van het Singelpark wenselijk is, men meer behoefte had een heldere bouwstenen die op korte termijn al in het gehele park toegepast kunnen worden ("laaghangend fruit") en een uitwerking op hoofdlijnen op vier locaties gewenst is. De reacties en wensen van de klankbordgroep zijn vervolgens besproken met de gemeente en vervolgens door Het Oversticht uitgewerkt in dit rapport.

Ten opzichte van de oorspronkelijke opdracht zijn dus ook algemene voorstellen gedaan voor verbetering van het gehele park en zijn er schetsen op hoofdlijnen voor vier locaties i.p.v. twee locaties gemaakt.

Afbeelding 2.1
Plattegrond van Oldenzaal door Jacobus van Deventer uit 1564

Afbeelding 2.2
De grachten de muur volgens de plattegrond van Jacobus van Deventer geprojecteerd op de huidige plattegrond (met dank aan de RCE).

2. Cultuurhistorische analyse

De grondvorm van het Singelpark gaat ver terug in het verleden. Een historische analyse van het ontstaan van de vesting Oldenzaal biedt naast inzicht in het ontstaan ook veel aanknopingspunten en inspiratie voor de inrichting van het Singelpark. In het kort wordt hier de historische ontwikkeling van de vestingwerken en het Singelparkgebied geschetst.

2.1. De Middeleeuwen

Oldenzaal is een van de oudste steden van Oost-Nederland. De oorsprong ligt, naar huidige kennis, zeker in de 8e eeuw wanneer er na de incorporatie van de landstreek Twente in het Frankische rijk een koningshof wordt gesticht en een kerkje wordt opgericht. Vanaf dan ontstaat er geleidelijk een vroegstedelijke kern die als een centrale plaats in Twente fungeert. In de 10e eeuw is Oldenzaal het kerkelijke en bestuurlijke centrum van Twente. Waarschijnlijk ligt de prestedelijke kern dan al binnen een ringwalburg. Wanneer die ook aangelegd mag zijn, rond 1220 wordt Oldenzaal in ieder geval genoemd als een goed versterkte stad, wat in de tijd meestal betekende dat er een gracht met een binnenwal voorzien van palissades aanwezig waren. Bij enkele archeologische onderzoeken is de gracht wel aangetroffen maar voornamelijk kon onvoldoende informatie verkregen worden over de ouderdom. De contour van deze ringwalburg is nog zichtbaar in het stratenpatroon (Monnikstraat, Paradijsstraat, Gasthuisstraat, Kortestraat, Waagstraat). De poorten en bruggen hebben waarschijnlijk gelegen in de Steenstraat (kruising met de Kortestraat) en de Bisschopsstraat (kruising met de Monnikstraat).

Vanwege de groei wordt in de 14e eeuw het stadgebied vergroot door het aanleggen van een grotere omwalling. De oppervlakte van de stad wordt verdubbeld van circa 9 ha naar 17,5 ha. Tussen de oude en de nieuwe omwalling komt er een rondlopende strook van circa 50 tot 70 meter bij. De nieuwe omwalling bestaat uit een stadsmuur en een dubbele gracht ervoor. De binnen- en de buitengracht worden gescheiden door een tussenwal.

De nieuwe poorten komen te liggen in het verlengde van de Steenstraat en de Bisschopstraat en er is dan een derde poort in de Deurningerstraat. Tegen de binnenzijde van de muur liggen rondgaande straten, nu nog globaal terug te vinden in de Kloosterstraat, Oostwal, Poortstraat, Hoogelucht, Ketwichstraat, Op den Koem en Vestingstraat.

Tot in het midden van de 16e eeuw is de versterking gebleven zoals die in de 14e eeuw is aangelegd. Dit is goed te zien op de kaart van Jacobus van Deventer die, hoewel vervaardigd na de middeleeuwen (rond 1560), toch nog de middeleeuwse omwalling goed weergeeft. Opvallend is dat er in het noordelijke en noordoostelijke deel van de grachten twee tussenwallen zijn. Wat daarvoor de noodzaak was is niet duidelijk maar aangezien het deel van de gracht met twee tussenwallen ook ongeveer ligt bij het hoogste deel van de stad zo het daarmee verband kunnen houden. Wellicht stond in deze grachten minder water en was er een extra gracht nodig om toch nog voldoende defensief te kunnen zijn.

Afbeelding 2.3
Tekening van Frans Hogenberg met beleg door Spinola in 1506. Vervaardigd tussen 1605 en 1607.

Afbeelding 2.4
Plattegrond van de vesting Oldenzaal door Blaeu met situatie in 1626. Uitgebracht in 1649.

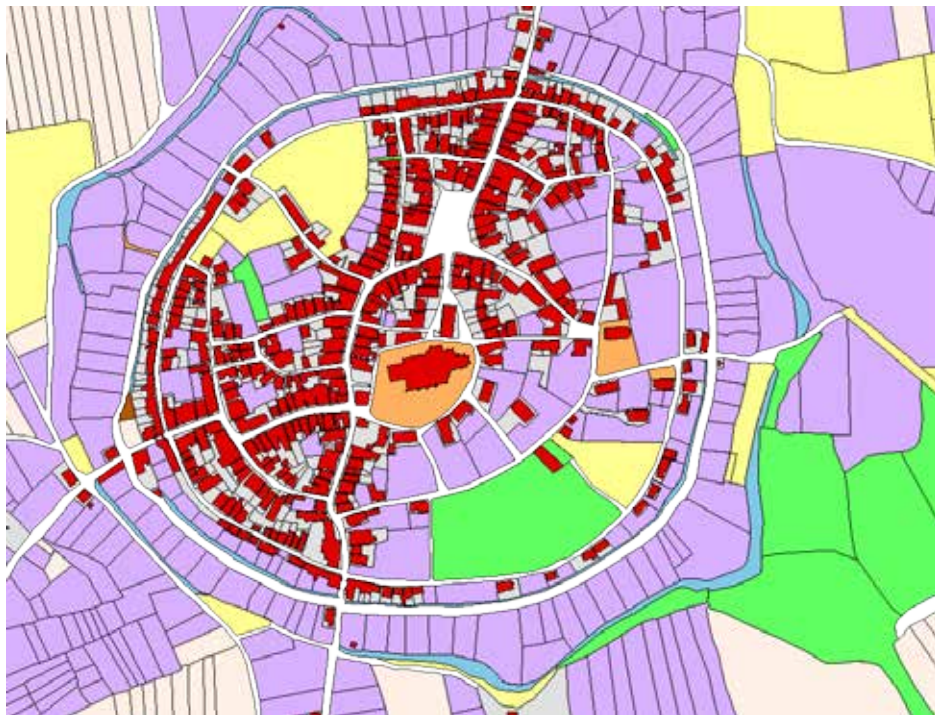
2.2. De zestiende en de zeventiende eeuw

Na het begin van de opstand van de Nederlanden tegen het Spaanse gezag en de oorlog die daaruit ontstaat worden de middeleeuwse versterkingen in veel belangrijke steden verder uitgebouwd. Zo ook die van Oldenzaal. Oldenzaal was het centrum van Twente en de versterking van de stad was nodig om de landstreek niet te verliezen aan de opstandelingen. Oldenzaal werd meerdere keren kortstondig belegerd en ingenomen (1597: Maurits, 1605: Spinola, 1626: Frederik Hendrik).

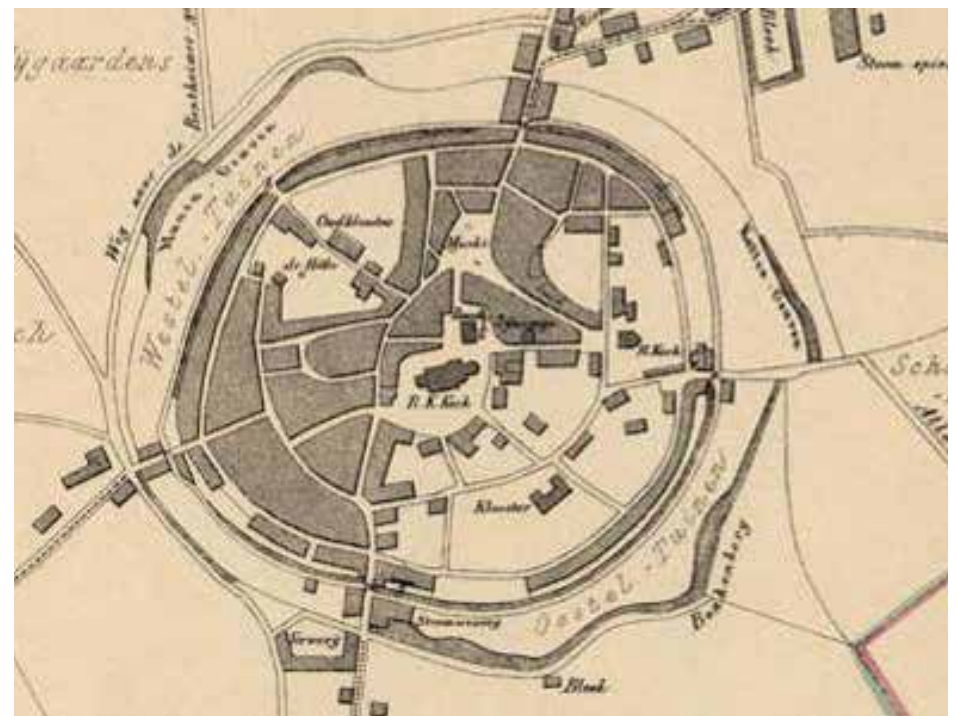
Er zijn meerdere afbeeldingen van de plattegronden met de belegeringen maar die zijn niet altijd even betrouwbaar in de weergave van de stad en zijn vestingwerken. Een van die kaarten is een plattegrond van Frans Hogenberg waarin de belegering door Spinola is weergegeven. Deze kaart bevat veel details, al dan niet berustend op de toenmalige realiteit.

Na de definitieve verovering van de vesting in 1626 onder Frederik Hendrik moest de stad, tegen haar zin, de vestingwerken grotendeels ontmantelen. Dat leidde in ieder geval tot het dempen van de buitengracht, het slechten van de bastions en de afbraak van de stadspoorten. Vermoedelijk is toen ook de stadsmuur grotendeels afgebroken en zullen alleen de delen waartegen huizen waren aangebouwd, nog bewaard zijn gebleven. In hoeverre en hoe snel de opgelegde ontmanteling ook daadwerkelijk is uitgevoerd is niet duidelijk. De buitengracht zal grotendeels gedempt zijn met aarde van de tussenwal en de bastions. Toch zijn er op de kadastrale minuutplan rond 1830 nog duidelijk watervoerende resten van deze gracht te zien. De bastions zullen ook zijn verlaagd maar niet volledig zijn geëgaliseerd. In 1644 werden de poorten weer hersteld of opnieuw opgericht.

De maximale uitleg van de vesting Oldenzaal in 1626 lijkt het meest gedetailleerd in beeld gebracht op de plattegrond van Blaeu (uitgegeven in 1649). De contouren van de buitenvesting met zijn bastions zijn nu nog in de contouren van de stad terug te vinden maar liggen buiten het Singelgebied.

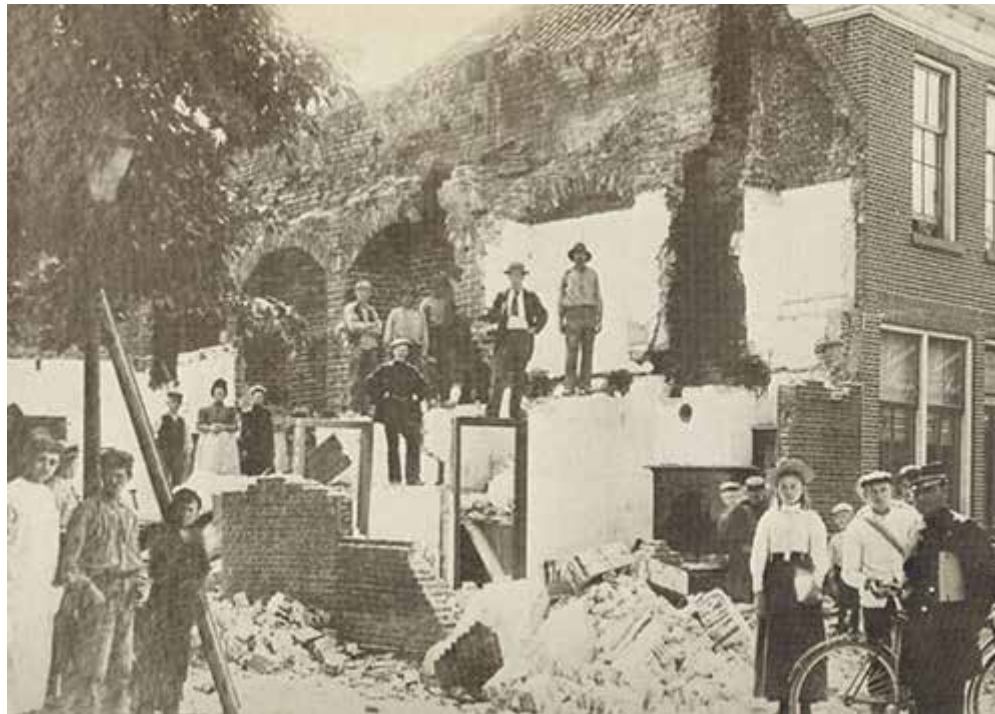
Afbeelding 2.5
Kadastrale minuutplan met grondgebruik (Bron: www.hisgjs.nl).

Afbeelding 2.6
Uitsnede uit de gemeentekaart van Kuyper, 1867.

2.3. De achttiende en negentiende eeuw

Kaarten uit de achttiende eeuw zijn ons schaars overgeleverd. Wel is Oldenzaal afgebeeld op de zogenaamde Hottingerkaart maar de weergave van de stad Oldenzaal laat in detail en de nauwkeurigheid zodanig veel te wensen over dat deze voor nadere analyse nauwelijks te gebruiken is. Na de demping van de buitengracht in de 17e eeuw zijn de binnengracht en de stadsmuur met de poortgebouwen nog lange tijd aanwezig. Pas met de eerste kadastrale kaart uit circa 1830 zien we een gedetailleerde plattegrond van de stad. Deze zal ook in grote lijnen wel een beeld geven van tenminste de tweede helft van de 18e eeuw. De rondgaande stadsmuur is niet meer als zodanig herkenbaar en zal grotendeels al gesloopt zijn. We zien wel huizen die mogelijk tegen de buitenzijde van de stadsmuren aangebouwd zijn. De stadsgracht is vanaf de binnenzijde grotendeels gedempt en is dan niet meer dan een meter of vier tot vijf breed. De gedempte delen van de stadsgracht die niet zijn bebouwd zijn in gebruik als moestuinen. Later in de 19e eeuw verschijnt de gemeentekaart van Kuijper. Daarin zien we dat de voormalige stadgrachten nog verder zijn gedempt

Afbeelding 2.7
Afbraak van een van de laatste stukken stadsmuur in de Steenstraat in 1901.

2.4. De twintigste eeuw

In de 20e eeuw is de gehele binnengracht gedempt. Ook worden er rond 1900 en in 1965 de laatste stukken stadsmuur, die ingebouwd in enkele woningen in de Steenstraat nog aanwezig waren, gesloopt. Daarmee resteert er bovengronds helemaal niets meer van de stadsmuren. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw worden er grote bouwprojecten in en nabij het Singelgebied uitgevoerd. Daarbij moeten op heel veel locaties de funderingen van de stadsmuren zijn aangetroffen maar zoals in de geest van die tijd gebruikelijk was, werden archeologische resten zo snel en ongezien mogelijk uitgebroken en afgevoerd. Zo is ook van de ondergrondse resten van de stadsmuur al een flink deel verloren gegaan zonder dat er ook maar enige vorm van archeologisch onderzoek heeft kunnen plaatsvinden. Een in dat kader nog merkwaardige uitzondering vinden we in 1965 als bij na afbraak van een pand in de Steenstraat er op initiatief van de toenmalige conservator van het Palthehuis een opgraving wordt uitgevoerd waarbij een aanzienlijk deel van de fundering en ook mogelijk de Steenpoort wordt vrijgelegd. Tegenwoordig is er op deze locatie een kunstwerk te vinden dat moet herinneren aan een ruïne van de muur en de Steenpoort.

In de jaren negentig van de vorige eeuw is tussen de Kloosterstraat en de Noordwal nog een klein deel van de stadsmuur blootgelegd.

Toch kan wel worden gesteld dat groten delen van de stadsmuren in de bodem nog behouden zijn. Oostelijk van het politiebureau bij de Kloosterstraat is in de jaren negentig van de vorige eeuw door amateurarcheologen een deel van de muur vrijgelegd.

2.5. Ligging en situering van de muren en grachten

De stadplattegrond van Jacobus van Deventer is gedigitaliseerd en over de huidige plattegrond van de oude stadskern geprojecteerd (afbeelding 2.2).. Gesteld kan worden dat de muren en grachten waarschijnlijk op de meeste locaties redelijk goed de oorspronkelijke ligging benaderen en misschien enkele meters zullen afwijken. Op enkele punten lijkt de afwijking wat groter en is het de vraag of er niet sprake is van een onjuiste locatie. In grote lijnen kan wel gesteld worden dat de muren op de meeste locaties midden door het Singelgebied gelopen hebben. Verder mag worden aangenomen dat de binnenoever van de voormalige binnengracht er ook zeer dicht tegen aan gelegen heeft, al dan niet met een soort talud tegen de stadsmuur.

De ligging van muren en grachten kan overigens heel goed exact worden bepaald door middel van archeologisch onderzoek. Wellicht dat in de nabije toekomst bij diverse werken ook archeologisch onderzoek uitgevoerd kan worden en aanvullende informatie verkregen kan worden.

2.6 Poorten

Hoe de middeleeuwse poorten er uit zagen weten we niet. In eerste instantie gaan de gedachten uit naar min of meer rechthoekige torens met een spits- of rondboogpoort zoals die ook bij andere kleinere steden als Elburg, Hattem of Harderwijk bestonden. Op de plattegrond van Jacobus van Deventer zijn ze te summieren en priegelig getekend om daaraan enige vormen te kunnen afleiden. De van origine middeleeuwse poorten zijn bij de ontmanteling van de vesting kort na 1626 deels of volledig afgebroken maar kort daarna weer zijn herbouwd, al dan niet in een nieuwe vorm (Bisschopspoort in 1644 of 1659).

Voor zover we van de tekeningen van Hogenberg en Blaeu mogen uitgaan waren in het begin van de 17e eeuw dubbele poorten; een poortgebouw in de middeleeuwse muur en een poortgebouw bij de bastions in de buitenwal. De poortgebouwen lijken een rechthoekig grondplan te hebben. In hoeverre de poorten op de tekening op de toenmalige werkelijkheid berusten is onzeker en er kan een zekere fantasie van de tekenaars in zitten. Op grond van de datering van de tekeningen moeten de rechthoekige poorten al voorafgaand aan de ontmanteling bestaan hebben en wijken de later herbouwde poorten daarvan niet veel af. Het is denkbaar dat bij de herbouw misschien nog op oude fundamenten een poortgebouw is neergezet dat dan wel lager was dan de oorspronkelijke middeleeuwse poorttorens.

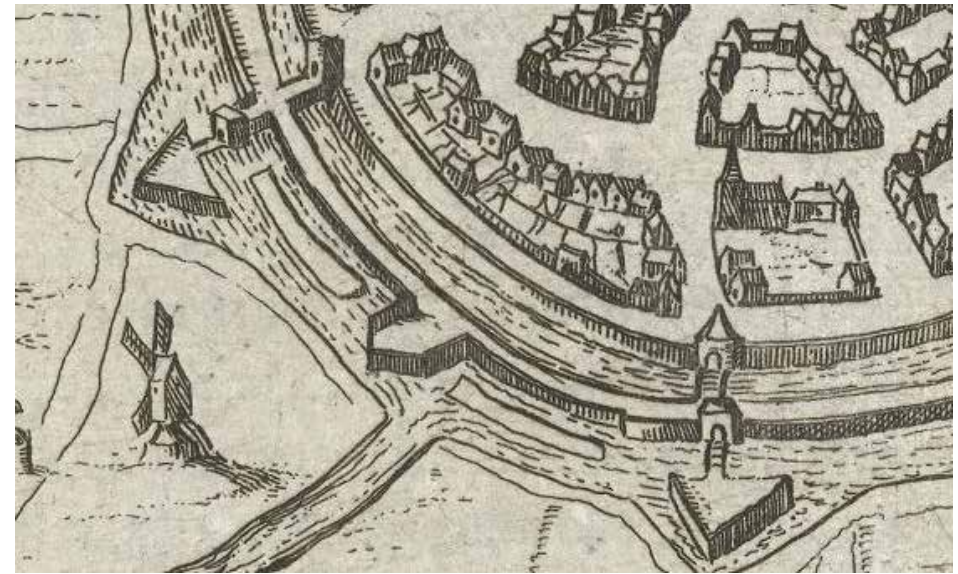
Op de tekening van Hoogenberg zien we overigens nog een merkwaardige dubbele poort met poorttorens ter hoogte van de kruising van de huidige Nagelstraat met de Klooster- en de Vestingstraat. Die is op de plattegrond van Van Deventer niet te zien. Er is tot in het begin van de twintigste eeuw nooit een buiten de vesting doorgaande straat geweest. Mogelijk moet deze dubbele poort op de fantasie van de tekenaar terug gewezen worden.

Afbeelding 2.8
Detailuitsnede met de Bisschopspoort met voorliggend bastion.
Kaart toegeschreven aan Frans Hogenberg (1605-1607).

Afbeelding 2.9
Detailuitsnede uit de kaart van Hogenberg (1605-1607) met de een poortconstructie met 2 poorttorens.

Afbeelding 2.10
Detailuitsnede uit de kaart van Hogenberg met de Steenpoort en de Deurningerpoort met binnen en buitenpoorten en voorliggende bastions.

Afbeelding 2.11
Steenpoort in het eerste kwart van de 18e eeuw. Tekening van Jacobus Stellingwerf of Lodewijk Marinus Berghuijs.

Afbeelding 2.12
De Bisschopspoort in het begin van de 19e eeuw.

2.7 De muren

Hoewel er in de periode van de jaren zestig tot en met de jaren negentig van de vorige eeuw erg veel nieuwe gebouwen ter plaatse van de voormalige middeleeuwse muur zijn gebouwd, zijn er vrijwel nooit waarnemingen en gegevens bekend geworden over de aard van de muur. Slechts in 1965 en bij een kleine opgraving in 1989? zijn er gegevens bekend. Uit de tekening van Blaeu en een foto van de afbraak van de muur in 1905 is op te maken dat het een muur met een onoverdekte weergang op hoge muurbogen aan de binnenzijde was. Op grondniveau moet de muur een dikte van circa een tot anderhalve meter hebben gehad. Op grond van de foto's van de afbraak van de muur in 1905 heeft de weergang op een hoogte van ongeveer 5 tot 6 meter gelegen en lag de top van de muur nog circa anderhalve meter hoger. Aan de buitenzijde zal de muur dan mogelijk nog 8 meter of hoger zijn geweest.

2.8. Globale principes en symboliek van de middeleeuwse wallen en grachten.

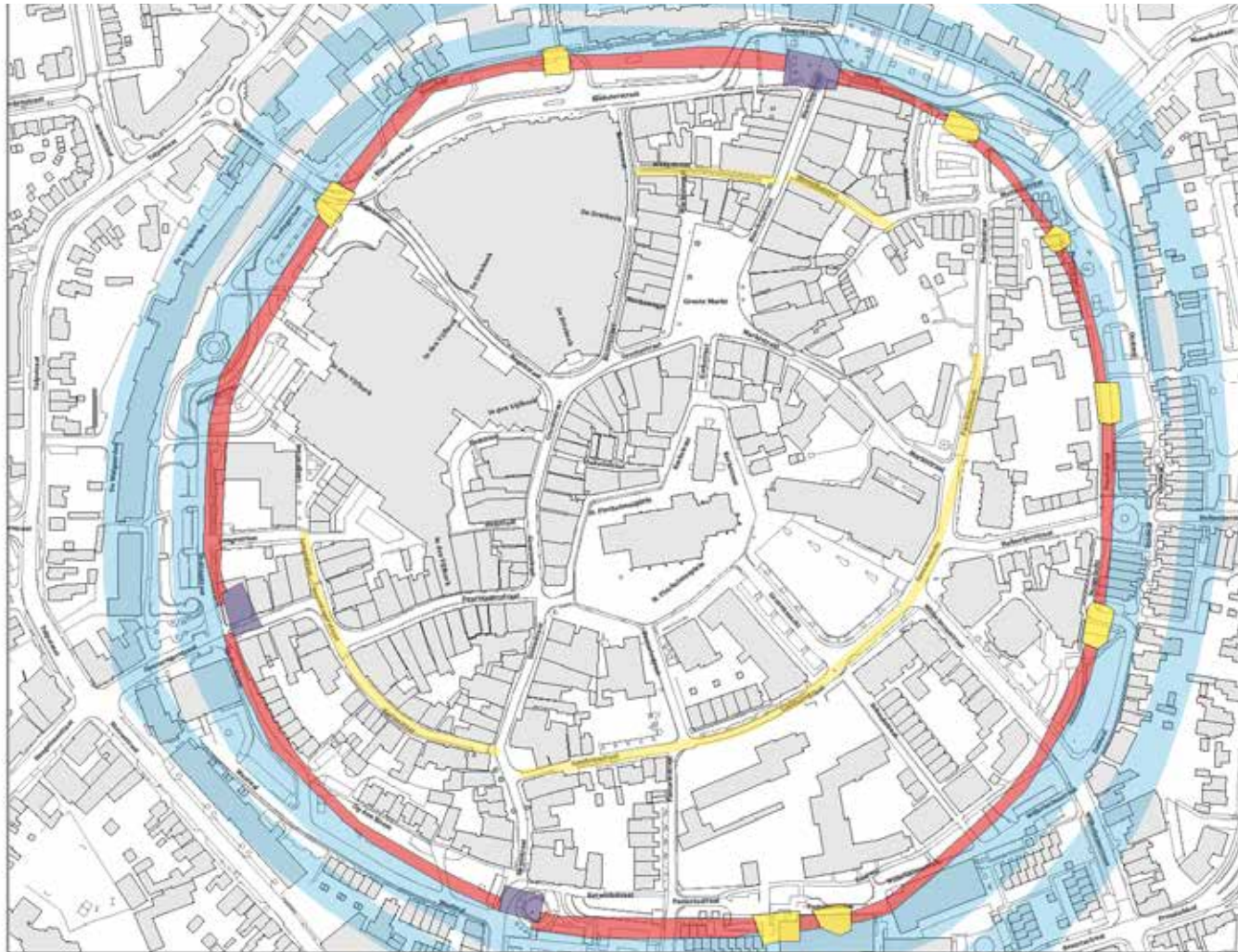
De primaire functie van de muren en grachten was defensief; het weren van vijanden. Echte grootschalige bedreigingen door krachtige tegenstanders kwamen overigens waarschijnlijk heel weinig voor. De meeste generaties vanaf de late middeleeuwen zullen nooit een echte aanval en belegering hebben meegemaakt en ook historisch zijn aanvallen schaars gedocumenteerd. Een uitzondering is natuurlijk de periode van de 80-jarige oorlog waarin meerdere keren een beleg van de stad plaatsvind. In die periode is de stad dan van een extra vestinggordel voorzien.

In het dagelijkse leven vormde de muur met de poort een filter waarmee uit- en ingaande mensenstromen gecontroleerd en geselecteerd konden worden. Door de beperkte toegangen in de muren kon ongewild volk buiten worden gehouden en vormde de muur voor de burgers van de stad een muur van zekerheid en bescherming gedurende het hele jaar door.

Van buiten af boden de muren en grachten de stad een beeld van een robuuste versterking, zeker als men nabij stond. In de middeleeuwen waren steden trots op het gegeven dat de stad met muren was versterkt. Het bouwen van een stadsmuur was een van de voornaamste privileges in het pakket van stadsrechten die een stad in de Late Middeleeuwen van de landsheer kon krijgen. Veel steden ontleenden hun trots aan hun stadsmuren en lieten die op stadswapens en stadszegels afbeelden. In Twente en wijdere omgeving was Oldenzaal de enige stad die met stadsmuren en zal daar zeker prestige aan ontleend hebben. Na de middeleeuwen waren stadsmuren echter veel te zwak voor vuurgeschut. Belangrijke en strategische steden werden versterkt met nieuw vestigstelsels. Dat aan de defensieve kwaliteiten van de middeleeuwse muren geen waarde werd gehecht blijkt wel uit het feit dat bij de ontmanteling van vestingsteden de oude muren vaak gewoon mochten blijven staan.

In de loop van de negentiende eeuw werden stadsmuren steeds meer een symbool van achterlijkheid in de steden die zich in een steeds sneller tempo buiten de middeleeuwse kern uitbreidden. Dan begint ook de grootschalige afbraak van stadsmuren in veel steden en de omvorming tot singelparken en tuingebieden.

Tegenwoordig is de situatie feitelijk het omgekeerde. De middeleeuwse kern gaat niet meer verborgen achter een hoge muur en in plaats van een afsluiting ligt er nu een open gebied.

Afbeelding 3.2

Huidige kaart met hierop voor het gehele singelpark zichtbaar waar de stadsmuur (met poorten en bastions) en de grachtenzones gelegen zijn.

Deze projectie speelt in de nadere uitwerking van de ontwerpprincipes en bouwstenen een belangrijke rol.

Stadsmuur(zone) in rood, stadspoorten in paars, bastions/torens in geel, grachten(zones) in blauw, ringwalburg in gele lijn.

Bron: huidige stedenbouwkundige situatie met hierop ingetekend de structuur van de grachten en de stadsmuur gebaseerd op de kaart van Jacobus van Deventer.

3. Ontwerpprincipes en bouwstenen voor het Singelpark

In dit hoofdstuk wordt een doorvertaling gemaakt vanuit de historische analyse naar principes voor ontwerp bij herinrichting. In paragraaf 3.1 wordt de oorspronkelijke structuur van de vestingstad in relatie gebracht met de huidige stedenbouwkundige context. Oldenzaal bestaat uit drie vestingringen, het Singelpark is een tweede vestingring.

Vervolgens worden vanuit een waardering voor deze bijzondere structuur ontwerpprincipes verwoord. Voor de bestemming van de ring in de nabije en verdere toekomst adviseren wij bij herinrichting van het Singelpark en haar directe omgeving deze principes ter hand te nemen. In 3.3 dragen wij bouwstenen aan die hierbij kunnen worden toegepast.

Afbeelding 3.1
Historische kaart met hierop zichtbaar de structuur van de 2^e 'omwalling' (stadsmuur met gracht en de buitenvesting). (Bron: Plattegrond van de vesting Oldenzaal door Blaeu met situatie in 1626, uitgave 1649)

3.1 De structuur van de vesting in het huidige patroon van het singelpark

In afbeelding 3.2 is de historie geprojecteerd in de huidige situatie (Jacob van Deventer geprojecteerd in de huidige situatie). Dit geeft voor het Singelpark als geheel de eeuwenoude onderliggende structuur van de vesting Oldenzaal weer. Kenmerkend is de structuur van de drie 'ringen': 1 de ringwalburg, 2 de stadsmuur met (dubbele) grachten en de 3 vestingwal. Deze ringen zijn voor het huidige Singelpark en haar omgeving vormbepalend geweest. De vestingwal valt buiten deze opgave. Op twee plekken is de continuïteit door bebouwing op een grove wijze doorbroken: bij de Deurningerpoort (bankgebouw) en Hoogelucht/Poortstraat (woningen). Ook bij de Pastoriestraat, hoewel het doorlopende bladerdak daar noch enigszins voor een verbinding zorgt.

Hoewel de fysieke elementen vrijwel geheel zijn verdwenen, herinnert de structuur van de binnenstad aan de stad als vesting. Dit is heel waardevol voor Oldenzaal en vormt daarom zonder meer ook een belangrijke cultuurhistorische inspiratiebron bij herinrichting. Het zichtbaar maken in wat voor vorm dan ook en verwijzend naar het belangrijke verleden van Oldenzaal als centrum van Twente is een belangrijk uitgangspunt. Het mag echter ook helder zijn dat het heroprichten van de muren, de poorten en torens alsmede het graven van een forse (binnen-)gracht in de huidige context geen optie is. Wat wel kan, is het gebruiken maken van de symboliek en beleving van de voormalige muren, grachten en poorten bij de inrichting van het Singelpark.

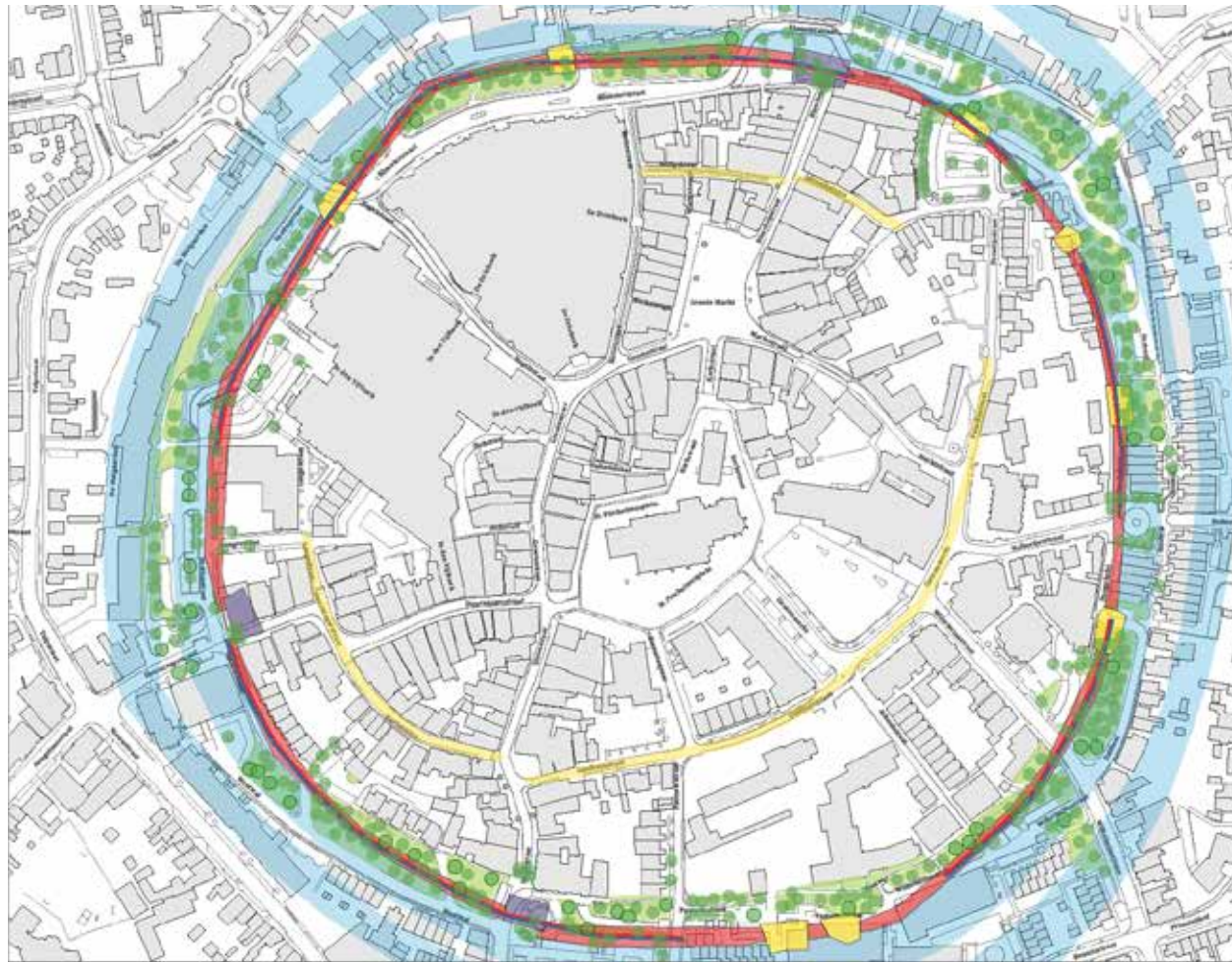

Afbeelding 3.3
De locaties waar de structuur van de ring doorbroken is door de inplaatsing van volumes.

LEGENDA

Huidige stedenbouwkundige situatie, met hierop geprojecteerd:

- 1) huidige groenstructuur van het Singelpark, inclusief bomen;
- 2) voormalige ringwalburcht en poort in huidige context;
- 3) voormalige grachten en de stadsmuur van Oldenzaal, afgeleid van de kaart gemaakt door Jacobus van Deventer van omstreeks 1560. Zowel de exacte ligging als de afmetingen van het verdedigingswerk zijn indicatief.

HISTORIE

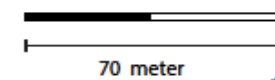
- Ringwalburcht
- Gracht
- Stadsmuur
- Muurtoren
- Poort

HUIDIG

- Groenstructuur
- Boom huidig

ONTWERPPRINCIPES

- Waterlijn
- Muurlijn
- Boom nieuw (principe)

HET OVERSTICHT

Afbeelding 3.3
In deze kaart zijn op een huidige ondergrond voor het gehele Singelpark de hoofdprincipes weergegeven.

3.2 Ontwerpprincipes en bouwstenen om de vesting te bestendigen

In de volgende paragrafen worden drie ontwerpprincipes verwoord en verbeeld:

- A de ring ('omarming' van de binnenstad) (paragraaf 3.2.1)
- B 'binnen en buiten' in relatie tot de poorten (de oorspronkelijke toegangen van de binnenstad) (paragraaf 3.2.2)
- C 'de trots' van de vestingstad (paragraaf 3.2.3)

De principes worden toegelicht en bij de principes worden bouwstenen verbeeld die het mogelijk maken het principe een ruimtelijke uitwerking te geven.

De bouwstenen worden verbeeld in iconen.

In de projectie op de kaart zijn de ontwerpprincipes zichtbaar. De rode en blauwe lijn zijn gebaseerd op de historie, de groene lijn is een huidige kwaliteit waar we op voort bouwen.

De ontwerpprincipes:

- de rode draad van de oude stadsmuur (wandelpad, consolidatie en inbreidingslocatie),
- de groene lijn van het bomendak (bomen in hele park),
- de blauwe lijn van het water (lijn langs het wandelpad en verbreding bij poorten).

3.2.1 Ontwerpprincipe ring: 'omarming' van de binnenstad (A)

De 'ringen' bestonden uit een stenen muur of een aarden wal (dicht) met hieraan gekoppeld een gracht of een strook gras/zand (open). Je keek van buiten de stad 'op' naar de robuuste vesting. Er was een hoogteverschil van de buitenzijde naar de binnenzijde.

- De ringen van de vesting kennen een **'continue' en eenduidige** inrichting vanuit het historisch gebruik. Zo ook de ring van het Singelpark. Het ontwerp-principe is gericht op het continue en eenduidig houden van deze ring: in doorzicht, 'stofferig', beleving en gebruik. De aankleding en inrichting geeft een herkenning van de eenheid van de gehele ring. Bij een doorkruising is voelbaar dat er een eenduidige zone wordt doorstoken (zie ook ontwerp-principe B 'binnen en buiten' in relatie tot de poorten).
- In de ring zelf is in verschillende delen een **hoogteverschil**. Vestingsteden kenden vaak een verhoogde ligging van buiten naar binnen. Bij Oldenzaal is er sprake van een specifieke situatie omdat de stad zelf op een natuurlijke verhoging, de stuwwal, ligt. De Oostwal is hoger gelegen. Dit verschil in hoogte is landschappelijk en vanuit de historie waardevol en draagt ook positief bij aan de beleving van het Singelpark.
- De **stadsmuur is als een continue lijnelement** historisch gezien van grote waarde in het Singelpark. Het ontwerp-principe gaat uit van een continue belijning van 'de muur' door het Singelpark. Hiervoor is het oorspronkelijke tracé bepalend. De belijning van 'de muur' krijgt een nieuwe functie zodat de beleving ervan optimaal kan zijn. Het fysiek terugbrengen van de gehele muur is ruimtelijk niet wenselijk en in de huidige context ook niet haalbaar.

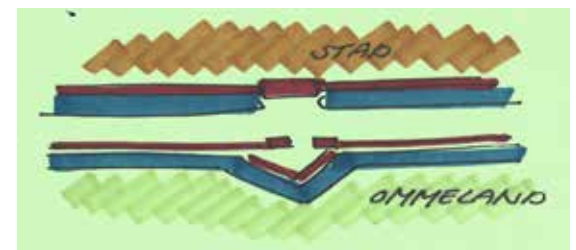
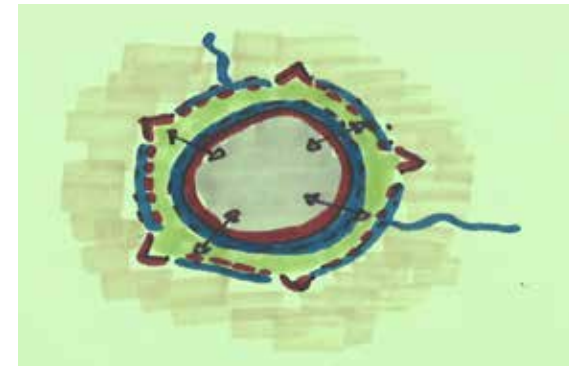

Continuïteit, smalle doorgang, binnen/buiten, zicht op st. Plechelmusbasiliek

Rondgang

- **Het water**, de grachten, is als een continue lijnelement historisch gezien van grote waarde in het Singelpark. Het ontwerp-principe gaat uit van het terugbrengen van de beleving van 'het water' in het Singelpark: dit kan zijn fysiek water of in een verbeelding van water. Het kan hierbij gaan om het terugbrengen van de lijn van water in de gehele ring, of door het terugbrengen van water bij de toegangen tot de stad, de oorspronkelijke poorten. Ook hierbij is de oorspronkelijke ligging van de grachten bepalend. 'Water', fysiek of in de verbeelding, krijgt een nieuwe functie in de openbare ruimte, genereert een beleving en voegt toe aan de ruimtelijke kwaliteit. Het fysiek terugbrengen van het gehele grachtenstelsel is een stap te ver en ook ruimtelijk in de huidige context niet haalbaar. Wel kan op een aantal plekken aansluiting worden gezocht met het bestaande waternetwerk dat onder de grond is gelegen.

Afbeelding 3.4
In deze afbeelding wordt in abstractie de structuur van de ringen en de vesting verbeeld.

3.2.2 Ontwerpprincipe 'binnen en buiten' in relatie tot de poorten (B)

De ringen, aangelegd ter verdediging, geven een gevoel van een mate van geborgenheid 'binnen de muren'. De poorten vormen de nauwe doorgangen van verbinding van 'binnen en buiten'. Er was een spanning van 'er wel en niet in kunnen'.

De drie poorten Steenpoort, Bisschoppoort en Deurningerpoort vormen van oorsprong de smalle toegangen tot de stadskern. De plekken zijn historisch waardevol en verdienen een bijzondere aandacht bij de herinrichting van de openbare ruimte. De kwaliteit van de openbare ruimte is gebaat bij een heldere, eenduidige inrichting. Het beleefbaar maken van de poorten is een principe dat bij de drie poorten op een zelfde wijze wordt toegepast. Het ontwerpprincipe 'binnen en buiten' heeft een nauwe relatie met het principe 'de omarming'.

Bij de poorten is het principe het gevoel van 'ergens overheen/doorheen/onderdoorgaan' te versterken. Het gaat hierbij om een abstracte verwijzing in het platte vlak of in de ruimte en zeker niet om de reconstructie van een poort. De insteek is 'transparantie'. Het is niet wenselijk 'losse' elementen in de openbare ruimte toe te voegen die de huidige kwaliteiten van de openbare ruimte teniet doen. Hoewel het gaat om een abstractie, is deze verbeelding wel gelegen op de historische plek van de poorten.

In het midden van de kern ligt de Plechelmus. Het koesteren van de zichtlijnen op deze monumentale kerk is ook een ontwerpprincipe. Ook vanuit dit oogpunt zijn reconstructies van de poorten niet wenselijk.

Afbeelding 3.5
Zicht op de Plechelmus vanuit de locatie van de Deurningerpoort.

3.2.3 Ontwerpprincipe 'trots' (C)

Oldenzaal is uniek als vestingstad in Twente en omgeving. De bestuurders en bewoners hebben eeuwenlang met trots naar hun omwalling gekeken. De gemeente kan de burgers en ondernemers faciliteren in het organiseren/opzetten van een evenement dat 'de trots' van het Singelpark tot uiting laat komen. De gemeente treedt hierin zelf niet op als organisator. De gemeente draagt wel zorg voor het behoud en de ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit van het park als geheel.

Bouwsteen: trots

Een jaarlijks 'Singel' evenement versterkt de 'trots' van de vesting als unieke stad. Denk aan bijvoorbeeld een Singelbrocante, Singelkunst, Singelloop of Singelontbijt. Ook kunnen de scholen/kinderdagverblijven iets gaan ondernemen in het park, zoals een keer samen blauwe bollen planten, of jaarlijks terugkerende activiteiten als spellenmiddag, natuureducatie, etc. Het jaarlijkse Carnaval kan een perfecte aanleiding zijn tijdelijke poorten te maken in de stadsmuur.

Een evenement geeft niet ruimtelijk, maar sociaal maatschappelijk een meerwaarde aan 'de vesting', het Singelpark in specifiek en haar bewoners. Je bent trots als vestingbewoner!

De gemeente bewaakt de ruimtelijke kwaliteit van het Singelpark en biedt daarmee voor bewoners de gelegenheid om zelf activiteiten, ontmoetingen e.d. in het park te organiseren.

Afbeelding 3.6
Een collage van 'trots' Singelpark: Singelontbijt, Singelloop, tijdelijke poorten met Carnaval, samen blauwe bollen planten.

3.3 Bouwen aan de vesting

3.3.1 Bouwstenen ring: 'omarming' van de binnenstad

Van de stadsmuur, de poorten en de bastions is fysiek weinig meer over. Vrijwel alles is in de loop van de eeuwen gesloopt en overbouwd. Op de afbeelding waarop de oude structuur op de huidige luchtfoto is gelegd, is het tracé van de muur goed te zien. In veel gedeelten ligt de muur midden in het Singelpark, maar vaak ook aan de zijde of in/achter de huidige bebouwingslijn.

Daar waar de muur nog 'grijpbaar' fysiek aanwezig is kan deze worden blootgelegd. Bij de Noordwal/Kloosterstraat ligt de muur nog vrij dicht aan de oppervlakte. Op deze plek kan de muur worden blootgelegd en geconsolideerd. De aanwezigheid van de iets hogere restanten van de muur versterkt het gevoel van een 'binnen en buiten de muur'. Bij voorkeur niet reconstrueren zoals bij de Zwolse Stadsmuur is gedaan aan de Thorbeckegracht. Deze muur is vrij fors gereconstrueerd. Bij voorkeur niet wandelen op de muur (vanwege de historische waarde), maar het smalle gravelpad ernaast of doorheen aanleggen.

Stedelijke inbreiding kan ook een kans zijn om de beleving van de vesting zichtbaar te maken. Zo kan bij de Oostwal/Monnikstraat worden voortgebouwd op een historisch gegeven. Op deze locatie ligt de oude muur, met een bastion, aan de rand van het park. De historie dient hierbij ter inspiratie van het ontwerp van het volume.

Het ontwerpprincipe 'omarming' bestaat uit een achttal bouwstenen:

1. Rood: pad
2. Rood: gesloten wand
3. Groen: bomendak
4. Groen: hoogteverschil
5. Groen: parkaanleg
6. Blauw: water
7. Paars: verkeer
8. Geel: meubilair

Afbeelding 3.7
Locatie Kloosterstraat/ Noordwal. De oude muur ligt vrijwel 'grijpbaar', aan de oppervlakte. Een locatie voor consolidatie van de muur.

1. Bouwsteen rood: pad

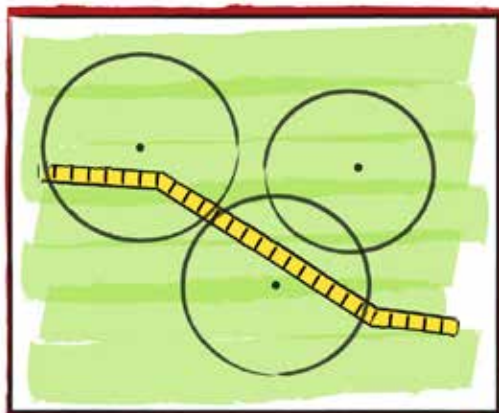
Op andere plekken kan de oorspronkelijke belijning van de muur beleefbaar worden gemaakt door een continu bestraat (wandel)pad erop aan te leggen van 1 tot 1,5 meter breed. Daar waar het tracé van de oude muur een straat kruist, wordt in de bestrating de breedte van het pad doorgestraat in een afwijkend legverband. Dit kan worden toegepast bij Op den Koem/Steenpoort, Kloosterstraat, Kloosterstraat/Vestingstraat, en bij de Zuidwal/Wilhelminastraat.

Wanneer de oorspronkelijke belijning van de muur niet in het park ligt kan alsnog de Singelwandeling continu worden gemaakt in een smaller slingerend gravelpad. Door het verschil in breedte, type verharding en de belijning van het gravelpad wordt duidelijk wanneer je als wandelaar 'op de oude muur' bevindt en wanneer het oorspronkelijke tracé van de muur elders loopt.

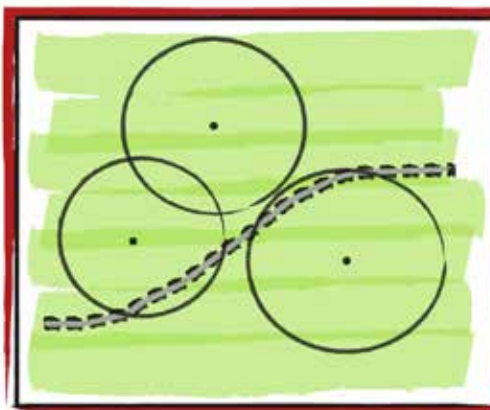
Door de combinatie van een bestraat pad op het oude tracé en een gravelpad los door het park aan te leggen, kan een Singelpromenade worden ontwikkeld. Zo kan dóór het park in plaats van aan de randen worden gelopen. Dit was nadrukkelijk een wens van de klankbordgroep.

Bij de Oostwal ligt de muur aan de zijde van het park, locatie de Citadel. Er ligt nu een grote parkeerplaats (open ruimte) aan de binnenzijde van de oorspronkelijk muur. Het profiel is hier niet helder. Op deze locatie kan de structuur van de vesting, de muur met het bastion/toren, visueel gemaakt worden door een stedenbouwkundige invulling.

Door het ruimtelijk versterken van de (gebogen) gesloten wand aan beide zijden van de singelpark wordt de continuïteit van de ring, de structuur van de vesting, in de beleving benadrukt.

Pad op tracé (muur gelegen in parkzone)

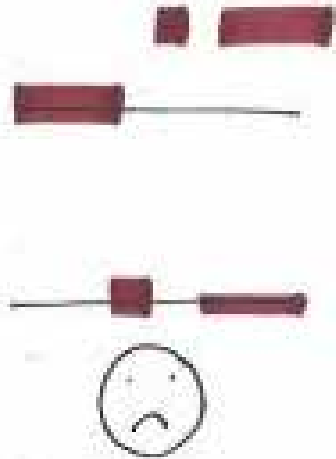

Los Singelpad (muur gelegen aan de zijde parkzone)

2. Bouwsteen rood: gesloten wand

Daar waar relatief kleine 'gaten' zijn aan de zijde van het park, kan het profiel continu worden gemaakt door bijvoorbeeld leilindes en hagen aan de zijden.

Wand met gaten

Wand continue

Afbeelding 3.8
Stedenbouwkundige inbreiding op de locatie Citadel versterkt de structuur van de vesting en de beleving van de doorgaande ring. Leilindes en hagen kunnen de continuïteit van de randen van het park visueel versterken op plaatsen daar waar kleine 'gaten' zijn in het profiel.

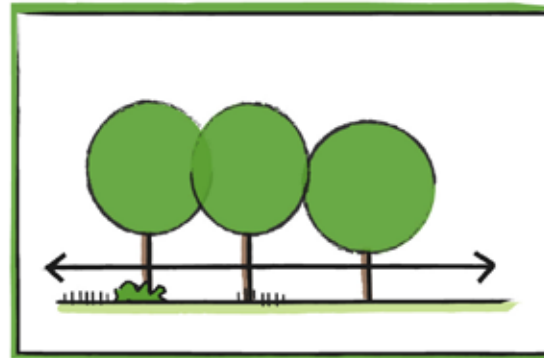
3. Bouwsteen groen: bomendak

De ring van het Singelpark bestaat uit een bladerdak van bomen. Deze bomen zijn in de jaren '70 en '80 aangeplant om de parksfeer te vergroten. Dit geeft ruimtelijk en ecologisch gezien veel kwaliteit aan het park. Op enkele plaatsen is het bladerdak niet continu. Door een relatief eenvoudige ingreep van een aanplant van bomen van de eerste orde kan het bladerdak geheel continu worden gemaakt. Op diverse plekken is ruimte voor een extra boom. Een boom kan in ruil voor enkele parkeervakken geplaatst worden. Er ontstaat een continu groen lint door het park waaronder het goed toeven is.

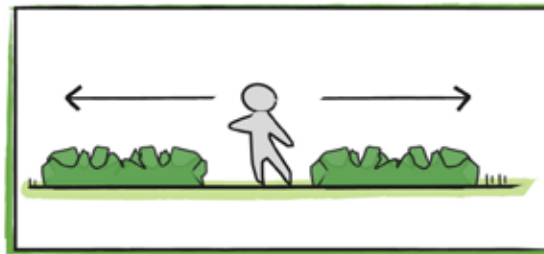
Wanneer het bomendak continu is doorontwikkeld zullen losgeplaatste (transparante, ondergeschikte) objecten zoals een kunstwerk of een fietsenstalling geen afbreuk doen aan het principe van de continuïteit van de ring, 'de omarming'. Dit moet per locatie bekeken worden. Zo zou de fietsenstalling bij de Zuidwal kunnen blijven, maar wanneer deze in positie wordt verschoven/gedraaid wordt het doorzicht van de belijning van de oude muur (Hoogelucht) veel sterker ervaren. Nu geeft de stalling, hoewel transparant, toch enige blokkade in het zicht vanaf de Zuidwal.

De ondergroei kan bestaan uit gras of lage losse sierstruiken/vaste planten (maximaal 1,30 hoogte voor behoud doorzicht in de singel). Ook is verharding mogelijk daar waar parkeren functioneel wenselijk blijft. Wanneer er functioneel geen parkeerplekken nodig zijn kan de verharding plaatsmaken voor een invulling met gras. Een subtiele toevoeging van vaste planten en/of bollen en knollen in een assortiment met (Oldenzaalse) blauwtinten kan een mooie aanvulling zijn op het principe en de bouwstenen tot het beleefbaar maken van het water.

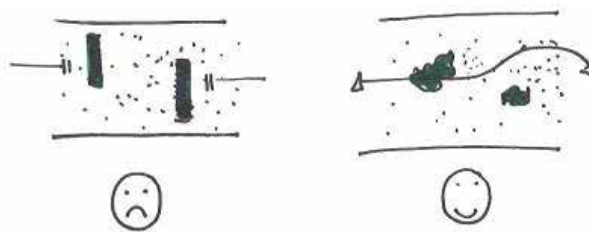
De hagen zijn dwars geplaatst om het 'wild' parkeren tegen te gaan. De hagen geven sfeer aan het park, maar de dwars geplaatste hagen tasten de beleving van de doorgaande lijn van de ring en het hoogteverschil op sommige plekken aan. Door verwijdering/verlaging van deze dwars geplaatste hagen wordt het beeld weer meer continu.

Bomendak

Doorzicht losse struiken en gras

Hoge dwarshagen

Lage struiken en hagen

Afbeelding 3.9
Bestaande situatie bomendak Noordwal, Pastoriestraat/Zuidwal, Oostwal, het bomendak geeft een continu beeld van de ring.

Afbeelding 3.10
 Door een relatief eenvoudige ingreep van het opofferen van enkele parkeerplekken ontstaat ruimte voor het aanplanten van bomen van de eerste orde voor de continuering van het bladerdak in de ring. Dit kan op meerdere plekken in de ring worden toegepast.

Afbeelding 3.11
 In deze afbeeldingen is zichtbaar dat een goed ontwikkeld continu bomendak met een meer stenige ondergrond en een los element goed samen kunnen gaan.

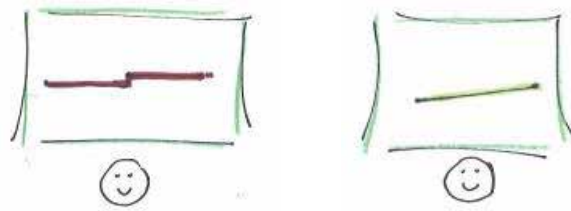
Afbeelding 3.12
 Struiken en gras kunnen goed samengaan onder het bomendak. Door een 'vergroening' van de ondergrond bij de Deurningerpoort neemt de belevingskwaliteit toe. Juist op deze plek is sterk voelbaar dat het oude postkantoor een forse inbreuk geeft op de herkenbaarheid van de ring. Een nieuwe groen invulling van de ruimte, gebaseerd op de oude belijning, kan een meerwaarde geven voor deze plek.

Afbeelding 3.13
Vaste planten en bollen en knollen met blauwtinten:
Kaukasisch Vergeetmient, blauwe druiven, blauwe
anemoon, allium, phlox, boshyacinth, Vinca major, Vinca
minor 'Dart's Blue'.

4. Bouwsteen groen: hoogteverschil

In het Singelpark ligt op een aantal plekken een markant hoogteverschil van buiten (laag) naar binnen (hoog). In de jaren '60 en '70 is dit hoogteverschil ten behoeve van de functie parkeren ingericht met gemetselde stenen muurtjes. Dit principe is 'ambachtelijk' en consequent uitgevoerd en past bij de sfeer van Oldenzaal. De muurtjes kunnen behouden blijven daar waar het parkeren wenselijk blijft. Daar waar er functioneel geen parkeren (verharding) is, is het wenselijk het hoogteverschil in de beleving zichtbaar te laten zijn door de groene inrichting. Een grastalud 'op één oor' is hiervoor heel geschikt. Het is niet wenselijk het hoogteverschil weg te moffelen. Laat het zien en voelen in de zone van het park!

Hoogteverschil zichtbaar in de zone steen en talud

Hoogteverschil niet zichtbaar

Afbeelding 3.14
Hoogteverschil in het Singelpark in grastalud (speelweide en park) en met muurtjes (parkeren).

5. Bouwsteen groen: parkaanleg met een singelwandeling

De ringen waren open ruimtes ingevuld met water en gras of aarde. In de jaren '70 zijn in veel vestingsteden de wallen ontmanteld en hebben plaatsgemaakt voor romantische wandelparken. Ook in Oldenzaal is dit ingezet door de aanplant van bomen, het inzaaien met gras en het aanplanten van bloeiende heesters en hagen. Ook zijn speelplekken ontwikkeld en zijn zitplekken gemaakt. Hierdoor is de kwaliteit van het park als verblijfsruimte zeer toegenomen. Veel bewoners maken hiervan dagelijks met plezier gebruik. Ook vanuit het aspect duurzaamheid wordt waarde gehecht aan een parkzone in de stad. Bomen, beplanting en water dragen bij aan een klimaatbestendige stad.

De routing door het park voor de wandelaar is niet overal continu. Soms ligt er een slingerend) pad midden door het park (Oostwal), soms is er alleen een mogelijkheid tot het wandelen aan de zijde over een trottoir (Westwal). Een doorgaand wandelpad 'in' het park ontbreekt. Een doorgaande routing, deels op het oude tracé en deels los door het park zou zeer bijdragen aan de beleving van het park (zie bouwsteen rood muur).

Bouwsteen groen: singelwandeling

Afbeelding 3.16
Dwars geplaatste hagen doorbreken het continue patroon van de ring en de beleving van het hoogteverschil.

Afbeelding 3.15
In het park ontbreekt een doorgaand pad om te wandelen, de routing is niet overal continu.

6. Bouwsteen blauw: water

Het terugbrengen van fysiek water zal de herkenbaarheid van de vroegere grachten als onderdeel van de structuur van de vesting benadrukken. Ook draagt het bij aan de duurzaamheid van de stad. Het terugbrengen van water is in de huidige context vaak een lastige opgave. Daar waar fysiek een forse ruimte is voor een stedenbouwkundige herstructurering (nieuwbouw in combinatie met een openbare verblijfsruimte) zou het historische patroon als inspiratiebron kunnen worden meegenomen. Nabij de Steenpoort (huidige functie parkeren en bushalte) doet zich een dergelijke mogelijkheid voor: 'Molkenboer'. In het Masterplan binnenstad is deze locatie aangeduid als inbreiding/herontwikkeling met winkels in combinatie met appartementen. Inspiratie vanuit de historie kan ontwerpmatig worden ingezet bij de herinrichting van de openbare ruimte. Ook bij de Monnikstraat/Oostwal doet zich mogelijk een herontwikkeling voor 'Hof van Eden' (zie bouwsteen 'de muur'). Deze laatste locatie wordt kansrijker gezien.

De buitenste gracht ligt vaak buiten de zone van het Singelpark. Ook de binnengracht ligt niet altijd in de open zone van het Singelpark, maar meer aan de rand of onder de huidige bebouwing. De grachten waren immers vrij brede zones. In het ontwerpprincipe gaan wij bij voorkeur uit van het zichtbaar maken op de historische locatie.

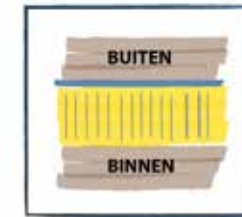
'Het gevoel' van water en/of de breedte van de grachten kan in abstractie in het Singelpark op meerdere plekken worden verbeeld door:

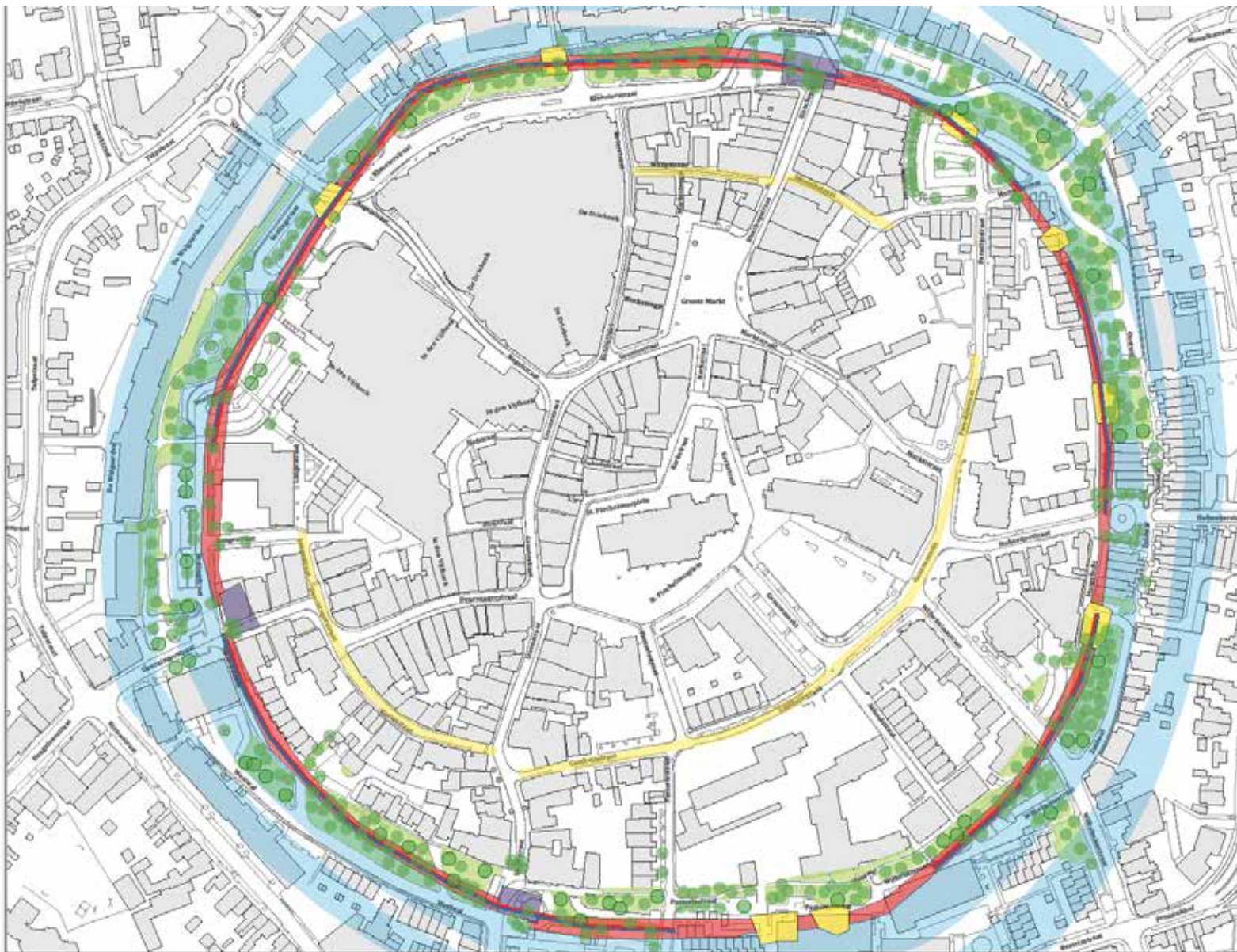
- een afwijkend stratenpatroon met blauwe stenen of een ribbelprofiel, toegepast in de breedte van één of twee grachten. Bij de poorten is hiervoor stedenbouwkundig gezien de meeste fysieke ruimte omdat het knooppunten van wegen betreft. Wij gaan hierbij uit van het terugbrengen van het beeld gebaseerd op de oorspronkelijke belijning.

Nog meer in abstractie kan worden gedacht aan een verwijzing door:

- een subtiele blauwe doorgaande lijn gekoppeld aan het wandelpad op de locatie van de stadsmuur. De blauwe lijn aan de buitenzijde van de muur. Wanneer deze lijn continu wordt toegepast, eventueel in combinatie met een verbreding bij de poorten, wordt het gevoel van het betreden van de binnenstad, 'een binnen en buiten', geaccentueerd.
- 'Waterkunstwerken', in de gehele singel of in een breedte van het profiel van de gracht.

De abstractie is een verwijzing, een benadering van de oorspronkelijke locaties.

Afbeelding 3.17 herhaling afbeelding 3.3 waarin de grachten zichtbaar zijn in de huidige context

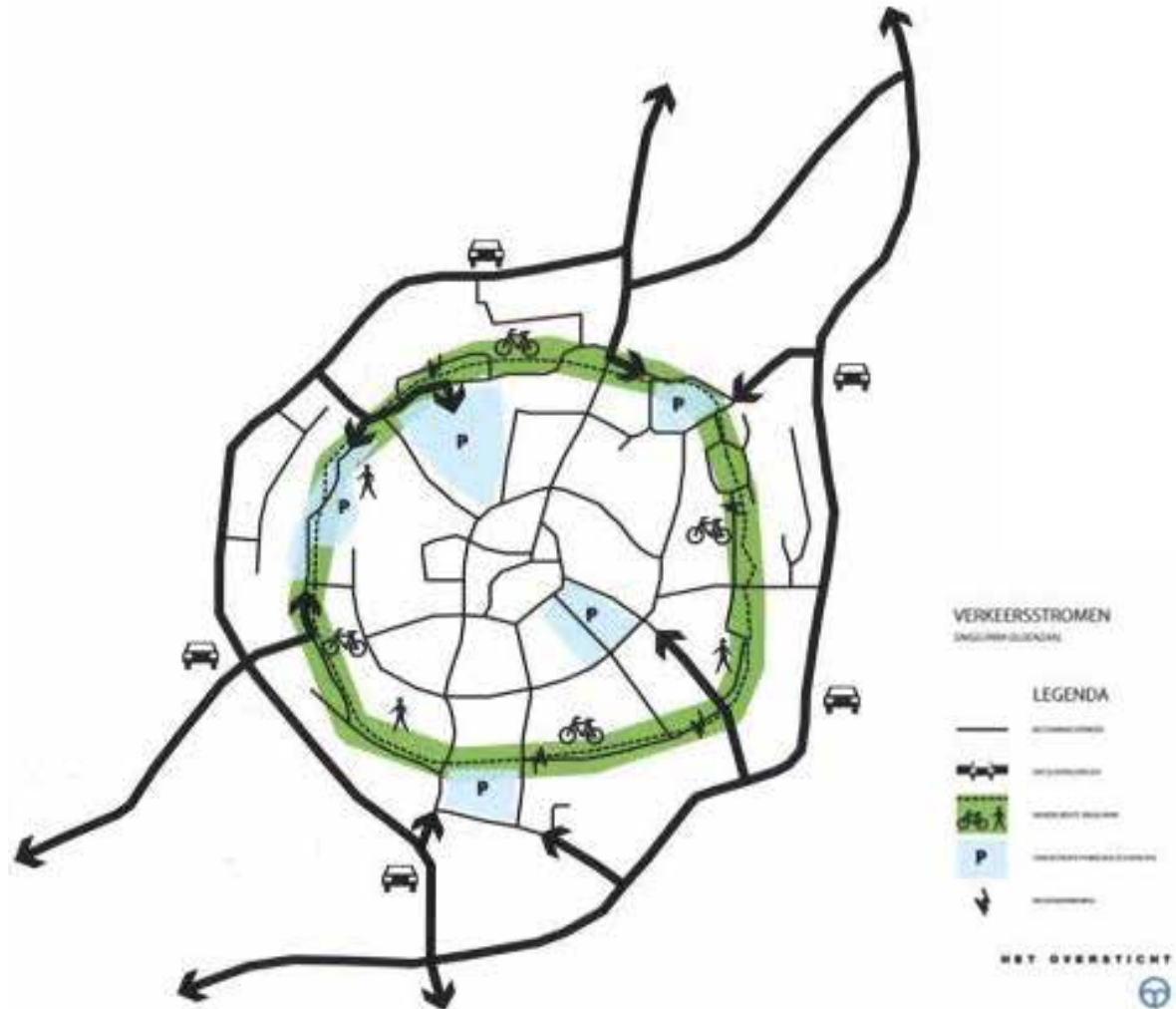
Afbeelding 3.18
 'Waterkunstwerken' ter verbeelding van het water van de gracht en beleving van de openbare ruimte.
 Water geeft ook verkoeling en zorgt voor een aangenaam klimaat in de warme zomer.

7. Bouwsteen paars: verkeer

Het doorgaande autoverkeer lijkt een grote belemmering voor de beleving van de sfeer van het Singelpark. Om de singel tot een prettig verblijfsgebied te maken, is het van belang auto's te weren in de doorgaande ring, af te leiden naar een buitenring (lussen) en maatregelen te treffen om het fietsverkeer te stimuleren. Bij de Oostwal en Noordwal zou een vereenvoudiging van het huidige slingerende stratenpatroon sterk bijdragen aan een verheldering van de continuïteit van de ring.

Het huidige beleid is het parkeren te spreiden. Op verschillende plaatsen kan het aantal parkeerplaatsen iets worden verkleind, zoals bijvoorbeeld bij de Vestingstraat en de Kloosterstraat/Oostwal, Zuidwal. Voor de continuïteit van het beeld van het park is het van belang in de parkeervlakken ruimte te houden voor de aanplant van enkele losse bomen van de eerste orde.

De fietsenstallingen zijn belangrijk om te behouden bij de belangrijkste insteken tot de binnen stad zoals bij de oude poorten. Zij zijn als object vrij transparant en vormen door een goede plaatsing in de ruimte en bij een continuering van het bomendak geen belemmering in de beleving van continuïteit van het Singelpark. Er is vraag naar bewaakte fietsenstallingen. Deze zouden geïntegreerd kunnen worden in de binnenring. Zo doorbreken zij het continue beeld van de ring niet.

Afbeelding 3.19
Verkeer in relatie tot het Singelpark en haar directe omgeving.

8. Bouwsteen geel : meubilair

Voor de continuïteit van het beeld van het Singelpark is het belangrijk een zelfde type straatmeubilair en bestrating toe te passen. Dit geeft een herkenning bij het verblijven in de ring en ook bij het passeren van de ring. Oldenzaals blauw wordt nu reeds consequent toegepast in de binnenstad, de ruimte van het Singelpark zou hierbij betrokken kunnen worden. Passend bij Oldenzaal is de sfeer van een ambachtelijke uitstraling waarbij een eigentijdse inslag een extra toevoeging van kwaliteit geeft.

Zo is de herinrichting van het Plechelmus Plein een zeer passende eigentijdse invulling. Ook de toepassing van baksteen en kinderkopjes in de ring is passend. Het nieuwe straatmeubilair kan in aansluiting op deze sfeer worden gekozen.

Een familie van elementen (verlichting, bankje, prullenbak, fietsenstalling, etc) geeft rust en eenheid in het beeld. Het Singelpark moet 'gastvrij' en verzorgd zijn, prettig om je te bewegen.

In het avond- en nachtbeeld kan verlichting in het park ruimtelijk zeer bijdragen aan de herkenbaarheid van de ring als doorgaande route, de eenheid en de zichtbaarheid van de belijning van de stadsmuur en de grachten. Ook een sociale dimensie van veiligheid is daarmee gediend.

In aansluiting op het meubilair is rust en eenheid in de bestarting een belangrijke drager die zorgt voor de continuïteit van de ring. Ook hier geldt het zelfde principe als bij het meubilair.

Het Singelpark leent zich uitstekend voor het tentoonstellen van kunst (door bijvoorbeeld een kunstroute). Dit kan tijdelijk of permanent van karakter zijn. De objecten moeten ondersteund zijn aan de beleving van het park. Ook moeten zij de continuïteit van het Singelpark niet in de weg staan. Zo is het huidige kunstwerk bij de Steenpoort heel dominant in het beeld.

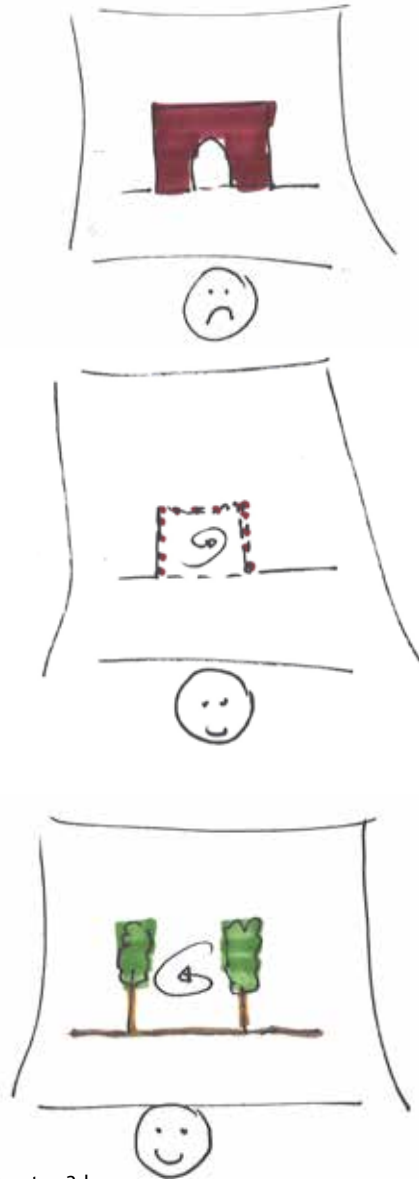
Familie straatmeubilair

3.3.2 Bouwstenen: 'binnen en buiten' in relatie tot de poorten

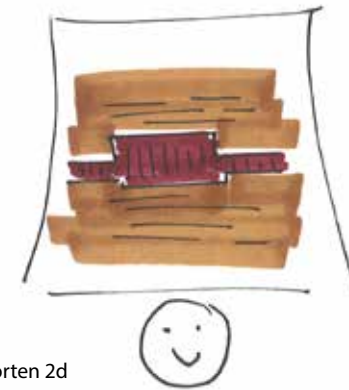
Het behoud en de ontwikkeling van de kwaliteit van de openbare ruimte is een belangrijke insteek bij herontwikkeling. Reconstructies van stadspoorten van weleer vormen vaak 'obstakels' in de ruimte die eerder afbreuk doen dan een welkome geste zijn naar de historie van de stad.

Een meer abstracte verwijzing van de poort in het grondoppervlak of in de ruimte, in een meer 'luchtige' vorm, is wel passend. Het gevoel van 'ergens overheen/doorheen/onderdoorgaan gaan', het gevoel van een 'binnen en buiten zijn' wordt benadrukt. Dit draagt bij aan de beleving en de herkenning van de stad als vesting, de plek in specifiek in relatie tot de ring en het object op zichzelf. Een goed ontwerp van het element en de inrichting van de ruimte is een vereiste.

De huidige leilindes geven ook een versmalling aan. De leilindes, groene elementen, zijn subtiel en transparant in het beeld en passen bij de sfeer van Oldenzaal. Bij de Steenpoort staan de lindes niet op de plaats van de oorspronkelijke poort. De Steenpoort ligt oorspronkelijk meer in de open ruimte. Er is echter destijds bewust voor gekozen deze 'poorten' in de nauwe straat te plaatsen. Zo zijn het geen obstakels in de ruimte. De subtiel verwijzing van de lindes geeft voor de burger echter niet voldoende herkenning van de stadspoorten. In aanvulling zou in het platte vlak een verwijzing gemaakt kunnen worden.

Poorten 3d

Poorten 2d

Afbeelding 3.20
Een verwijzing naar de belijning in het platte vlak versterkt het gevoel van 'ergens over heen gaan', een 'binnen en buiten' (referentie Zwolle stadsmuur).

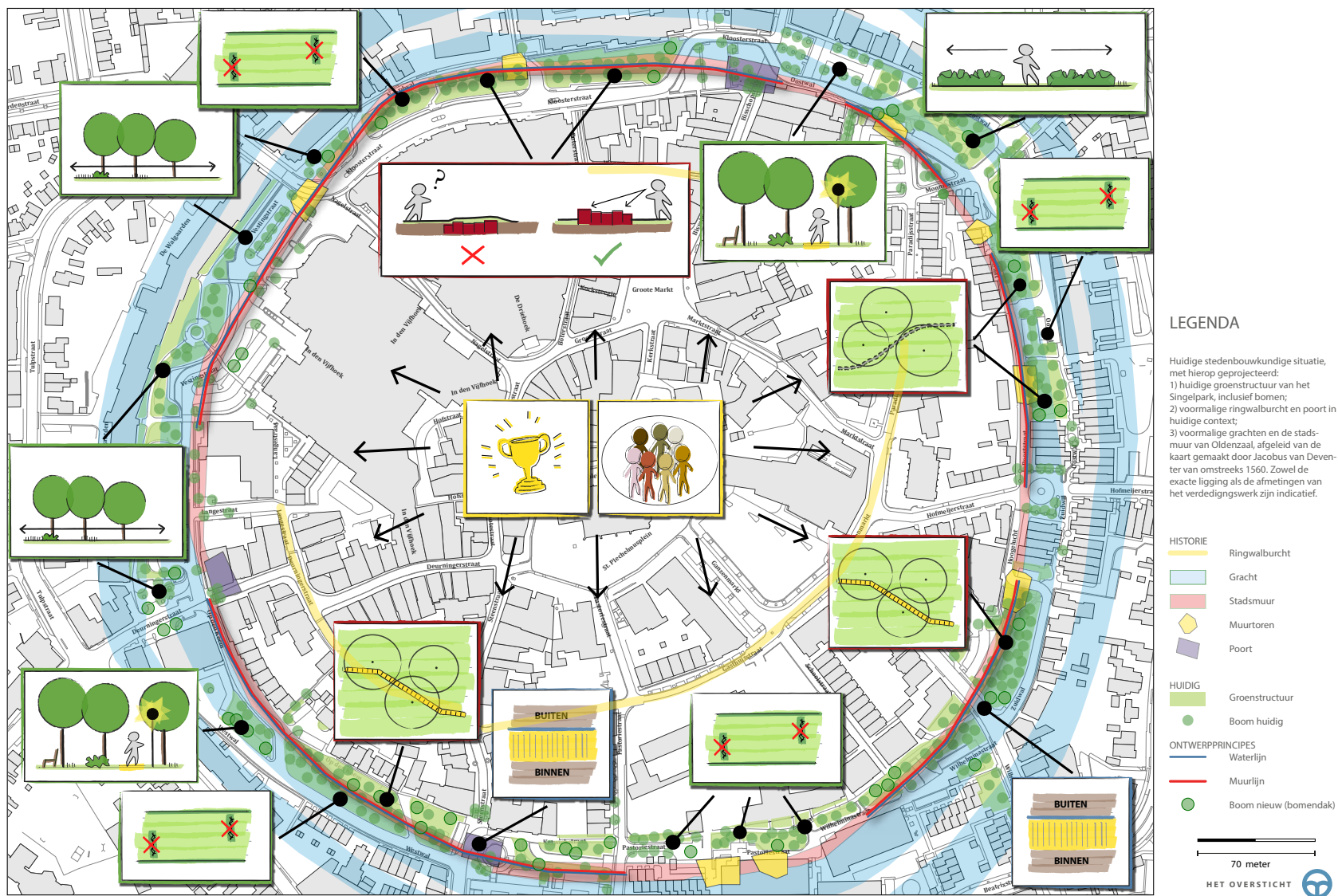

Afbeelding 3.21
Een subtiele toevoeging 'op hoogte' wat het gevoel van 'onderdoorgaan' versterkt, maar niet van negatieve invloed is op de eenduidige en transparante inrichting van de ruimte.

Afbeelding 3.22
De huidige leilindes ter accentuering van de poorten zijn transparant, subtiel en passend bij de sfeer van Oldenzaal maar staan bij de Steenpoort niet op de historische locatie. De subtiele verwijzing van de lindes geeft voor de burger echter niet voldoende herkenning van de stadspoorten.

UITWERKING ONTWERPPRINCIPES SINGELPARK OLDENZAAL

Afbeelding 3.23

In deze kaart zijn op een huidige ondergrond voor het gehele Singelpark de ontwerpprincipes weergegeven met hierop de bouwstenen van het laaghangend fruit.

3.4 Toepassing ontwerpprincipes in het gehele park

In de projectie op de kaart zijn de ontwerpprincipes zichtbaar (eerder afgebeeld in afbeelding 3.2). De rode en blauwe lijn zijn gebaseerd op de historie, de groene lijn is een huidige kwaliteit waar we op voort bouwen.

De ontwerpprincipes:

- de rode draad van de oude stadsmuur (wandelpad, consolidatie en inbreidingslocatie),
- de groene lijn van het bomendak (bomen in hele park),
- de blauwe lijn van het water (lijn langs het wandelpad en verbreding bij poorten).

Op de afbeelding is met de iconen ook zichtbaar op welke locaties in het Singelpark op korte termijn met relatief kleine ingegrepen een verbeterlag kan worden gemaakt ten behoeve van de afleesbaarheid als vestingstad (inzetten bouwstenen).

Voorbeelden toepassing: kleine ingrepen met een groot effect

Rood

- Aanleggen van een beklinterd wandelpad op het oude tracé van de muur.
- Aanleggen van een afwijkend bestratingpatroon daar waar de muur een straat kruist.
- Reconstructie Zuidwal/Wilhelminastraat.
- Consolidatie muur Kloosterstraat.

Bij de poorten is de aanleg van het pad ingebed in een totaalopgave voor de herinrichting van de openbare ruimte en daarmee een uitwerking voor de langere termijn.

Groen

- Planten van bomen van de eerste orde.
- Herstellen van doorzichten in de zone door snoei, selectieve verwijdering van struiken.
- Verwijderen van enkele parkeerplaatsen daar waar de druk minder hoog is en vervangen door een 'groene' ondergrond. Parkachtige uitstraling versterken.

Blauw

- Aanleggen van een dunne blauwe (licht)lijn aan de buitenzijde van het wandelpad gekoppeld aan het oude tracé van de muur.

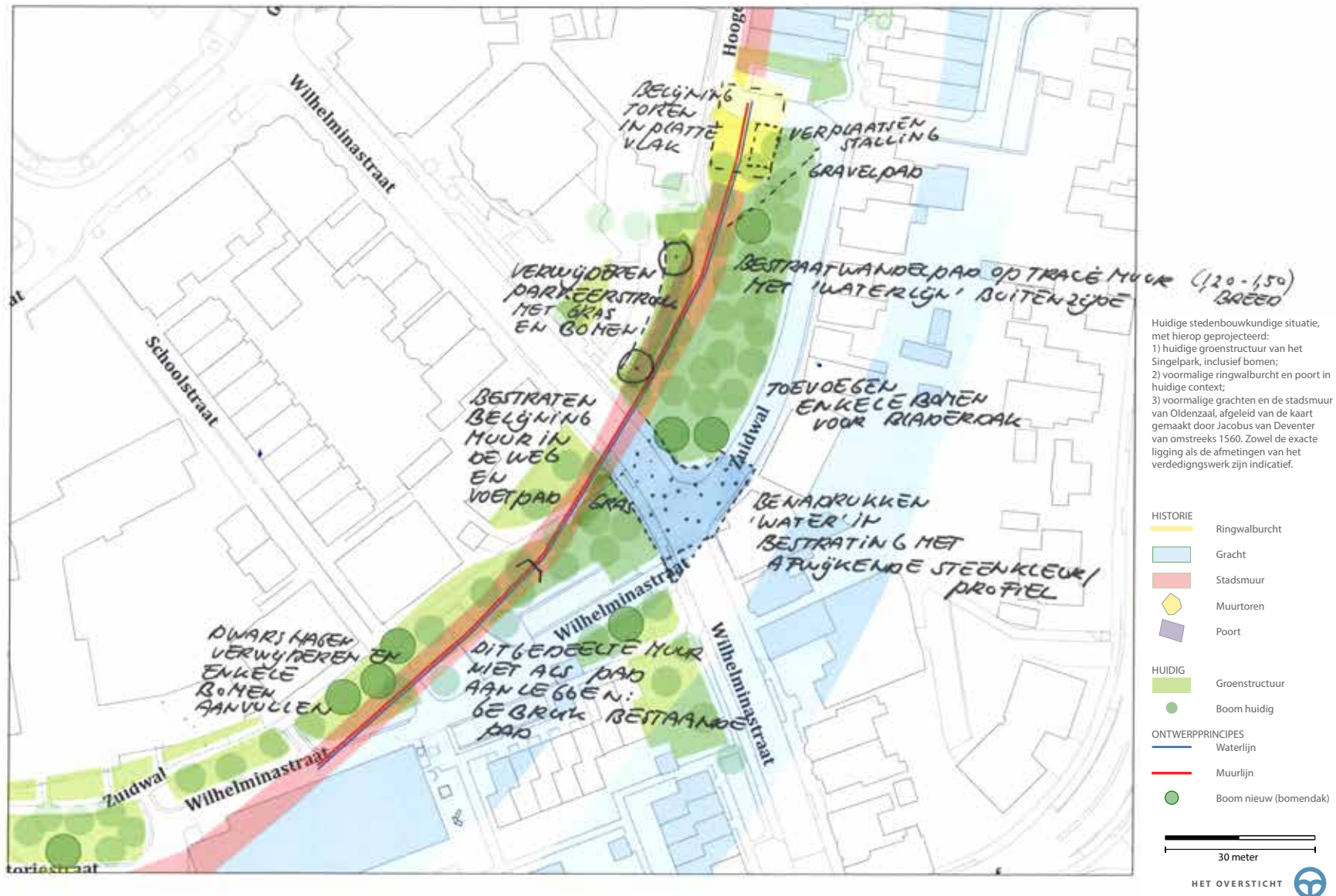
Paars

- Verkennen van een verkeerscirculatie waarbij wordt ingezet op het creëren van 'luwte' en kwaliteit van het Singelpark.

Geel

- Het bepalen van een 'familie' van straatmeubilair ter bevordering van de eenheid en de uitstraling van de parksfeer.
- Een podium bieden voor maatschappelijk/sociaal gericht activiteiten in/voor het Singelpark.

UITWERKING ONTWERPPRINCIPES ZUIDWAL

Afbeelding 4.1 Schets Zuidwal/Wilhelminastraat.

4. Deelschetsen Singelpark

De ontwerpprincipes en bouwstenen zijn schetsmatig uitgewerkt op verschillende deelgebieden.

4.1 Zuidwal

Toelichting deelschets Zuidwal:

- Verwijderen hagen dwars op de continue lijn.
- Aanvullen bladerdak met enkele losse bomen van de eerste orde op de hoek Zuidwal/Wilhelminastraat.
- Verwijderen van één rij parkeren op de parkeerplaats. Het tracé van de oude muur loopt op deze plek. Eventueel lage scheiding tussen parkeren en wandelpad aanbrengeen.
- Belijning van de oude muur zichtbaar maken door het aanleggen van een wandelpad met klinkerbestrating op het tracé van de muur. Dit pad loopt door in de straat Hoogelucht tussen de huizen. Deze straat is vrijwel gelegen op de locatie van de muur.
  - Een wandelpad, beklinterd, met een breedte van 1.20 tot 1.50 meter breed (eenzelfde breedte kiezen voor de gehele ring).
  - Aan de buitenzijde een dunne blauwe (licht)lijn ter markering gracht.
- De belijning van de oude muur doortrekken over de Wilhelminastraat in een ander legverband dan de bestrating van de weg.
- De belijning van de gracht en de breedte aanleggen in de bestrating met een blauwe steen of een steen met een ribbelprofiel.
- Eventueel fietsparkeren tegen de gevel, maar dit is ruimtelijk gezien niet noodzakelijk. Het doorzicht van de Zuidwal naar de Hoogelucht wordt hiermee wel verbeterd.

UITWERKING ONTWERPPRINCIPES STEENPOORT

Abbeelding 4.2 Schets Steenpoort en omgeving.

4.2 Steenpoort en omgeving

- Aanvullen/behouden bomendak op de open plekken in het parkzone tegenover de locatie Molkenboer. De aansluiting met de Pastoriestraat versterken.
- Aanleggen van een wandelpad door de Singelzone en langs de locatie Molkenboer. Belijning van de muur doortrekken in het bestratingpatroon. Zichtbaar maken door een afwijkende bestrating en een blauwe lijn aan de buitenzijde van de muur (zoals elders in het park).
- Markering van de poort in relatie met de stadsmuur. De huidige markering van de poort ligt niet op de goede locatie. Ontwerpen van een verwijzing op de oorspronkelijke locatie. Poort visueel maken in het platte vlak, of transparant 'op hoogte'. Aanpassen kunstobject. Het object is manifest aanwezig in de open ruimte en doet afbreuk aan de kwaliteit van de ruimte.
- De belijning van de gracht en de 'breedte' aanleggen in de bestrating met een blauwe steen of een steen met een ribbelprofiel.
- Verbeteren verblijfsklimaat voorruimte te ontwikkelen Molkenboer (zitgelegenheid etc.). Deze locatie geeft de mogelijkheid fysiek water terug te brengen in de openbare ruimte. Hoewel het de noordzijde betreft nagaan of het toevoegen van kleine waterobjecten in de zone voor het nieuw te ontwikkelen Molkenboer mogelijk is. Dit geeft een meerwaarde aan de beleving van de ruimte.
- Vergroenen ingang parkeergarage met klimmers op een draadwerk boven het diepste inrijgedeelte. Dit draagt bij de groene beleving van het park.
- Dwarshagen in het Singelpark nabij de Wetswal en Op den Koem verwijderen.
- De kleine parkeerplaats positioneren nabij de poort, binnenzijde stadsmuur. De functie parkeren voor invaliden kan behouden blijven. De poort is immers een invalsroute voor de binnenstad.

Afbeelding 4.3
De Steenpoort in de huidige situatie.

UITWERKING ONTWERPPRINCIPES BISSCHOPPOORT

Afbeelding 4. 4 Bisschoppoort.

4.3 Bisschopspoort

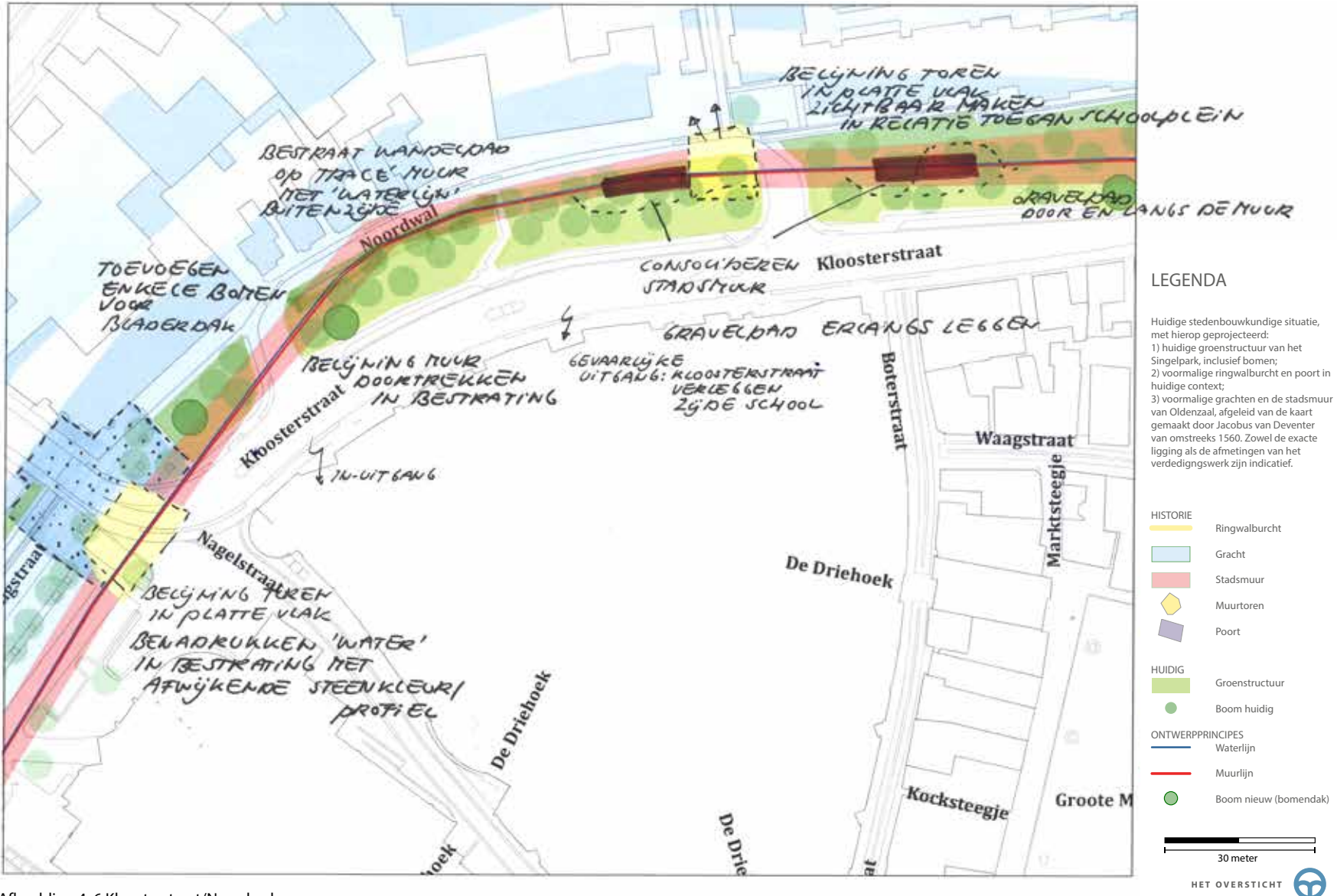
- Verleggen van de Oostwal naar de noordzijde van het profiel. Hiermee wordt de fysieke mogelijkheid voor de inrichting van een aangename verblijfsplek geoptimaliseerd. De inrichting wordt ook meer eenduidig.
- Parkeerplaats positioneren in het verlengde van het profiel. De functie kan behouden blijven. De poort is immers een invalsroute voor de binnenstad.
- Belijning van de muur doortrekken in het bestratingpatroon. Zichtbaar maken door een afwijkende bestrating en een blauwe lijn aan de buitenzijde van de muur (zoals elders in het park).
- Ontwikkellocatie Citadel gebaseerd op de oude belijning van de stadsmuur en het bastion (positie gevel en ontwerp gevel).
- Bomendek aanvullen op enkele plaatsen bij locatie parkeren.
- Markering van de poort in relatie met de stadsmuur. In het platte vlak, of transparant 'op hoogte'.
- De belijning van de gracht en de 'breedte' aanleggen in de bestrating met een blauwe steen of een steen met een ribbelprofiel.

Afbeelding 4.5

De omgeving van de Bisschopspoort is een aangename plek om te verblijven. De kwaliteit kan sterk verbeterd worden door een herinrichting van de openbare ruimte, gebaseerd op de oude belijning van stadsmuur en gracht en poort.

UITWERKING ONTWERPPRINCIPES KLOOSTERSTRAAT

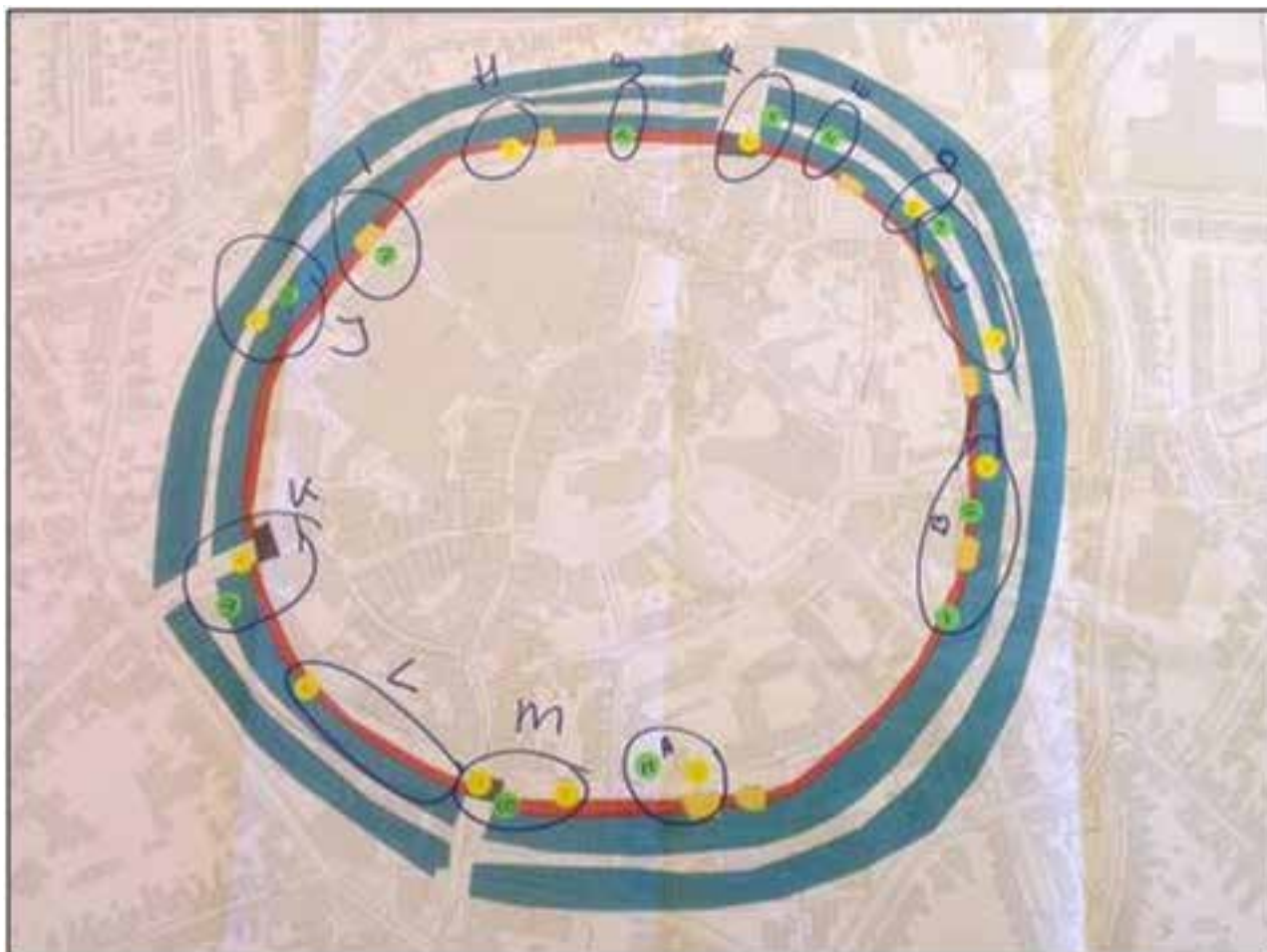

Afbeelding 4. 6 Kloosterstraat/Noordwal

4.4 Kloosterstraat/Noordwal

Toelichting deelschets:

- Verleggen doorgaande route aan de zijde van de school in verband met gevaarlijke uitrit parkeergarage.
- Consolideren van de oude stadsmuur daar waar hij dicht aan de oppervlakte ligt.
- Abstract weergeven doorsnijding oude tracé gracht en locatie bastion in de weg nabij kruising Nagelstraat. Een afwijkende bestrating met blauwe kleur of ribbels voor het water. En een afwijkende steen voor het bastion, bv een grote plaat.
- Gravelpad er om heen aanleggen (niet op de muur klimmen). Zo blijft de continue wandeling mogelijk door het Singelpark.
- In deze zone is het bomendak redelijk continu, dit zo behouden. Continueren bomendak op de parkeerplaats bij de Vestingstraat.
- Aanleggen van het wandelpad op het oude tracé van de muur.
  - Een wandelpad, beklinterd, met een breedte van 1.20 tot 1.50 meter breed (eenzelfde breedte kiezen voor de gehele ring).
  - Aan de buitenzijde een dunne blauwe (licht)lijn ter markering gracht.
  - Tracé doortrekken in de bestrating daar waar de lijn de weg kruist.
  - Nagaan hoe de aanleg van het pad kan sa men gaan met de verhoging die is ontstaan in de graszone.

Afbeelding 5.1 Geclusterde verbeterplekken volgens de klankbordgroep

5. Resultaten brainstormsessie

Op donderdag 13 maart 2014 vond er een brainstormsessie plaats met de klankbordgroep, met als doel na te gaan welke plekken/delen van het Singelpark verbetering verdienen. Dit werd ingevuld door een wandeling door het Singelpark en een terugkoppeling van de bevindingen. Voor het uitgebreide verslag van deze bijeenkomst wordt verwezen naar bijlage van dit rapport.

Bevindingen wandeling

De bevindingen van de klankbordgroep vertaalde zich in diverse 'verbeterplekken'. Doordat ieders voorkeur kon worden aangegeven werd duidelijk dat de Bisschop-poort en Steenpoort de meeste aandacht verdienen. De naar voren gebrachte aandachtspunten van beide locaties worden hieronder beknopt genoemd.

Ontwerpprincipes Singelpark

Naast de ontwikkelplekken hebben de deelnemers gereageerd op de concept- ontwerpprincipes voor het Singelpark. Deze principes zouden over het gehele gebied ingezet kunnen worden. Aandacht is gevraagd voor de volgende aspecten:

Verkeer: verkeer lijkt een grote belemmering voor het Singelpark. Om de singel tot een prettig verblijfsgebied te maken, is het van belang 'auto-onaantrekkelijke' maatregelen te treffen en het fietsverkeer te stimuleren;

Poorten: de stadspoorten verdienen aandacht: ze kunnen geaccentueerd worden door bijvoorbeeld de nadruk te leggen op (verschillende typen) verharding, leibomen te plaatsen of typerend straatmeubilair in te passen. Het gevoel om 'door de poort de stad te betreden' zou hier terug moeten komen;

Water: de aanwezigheid van water zou de herkenbaarheid van de vroegere gracht benadrukken. De vraag is hoe dit gerealiseerd kan worden. Er wordt gedacht aan het realiseren van een kleine waterstroom of waterberging. Het gevoel van het betreden van de stad zou hierdoor nog meer geaccentueerd worden.

Kunst: het Singelpark leent zich uitstekend voor het tentoonstellen van kunst (door bijvoorbeeld een kunstroute te construeren);

Omarming: het is belangrijk om op een eenvoudig te realiseren manier eenheid en samenhang te creëren in het Singelpark. De nu nog losstaande elementen moeten met elkaar verbonden worden, zodat het als het ware één groene draad vormt.

Vervolgens is op 24 april de klankbordgroep voor een tweede maal bijeen geweest. Doel was de ontwerp-principes en de vertaling daarvan op de twee gekozen locaties te bespreken.

De klankbordgroep heeft een brede respons gegeven over diverse aspecten.

Bevindingen klankbordgroep

Belangrijkste aanbeveling van de klankbordgroep was integraler naar de herinrichting van het Singelpark te kijken. Er was behoefte aan een overzicht gebaseerd op de ontwerpprincipes van diverse ingrepen op meerdere plekken om het park in zijn geheel op korte termijn te versterken zijn. Daarnaast kwamen er suggesties o.a. op de thema's poorten, parkeren en water. Zie bijlage 2. De input van de klankbordgroep is zeer waardevol geweest voor het aanscherpen van de uitwerking zoals deze in de hoofdstukken 3 en 4 is opgenomen.

Aandachtspunten locatie Bisschop-poort

- Fietsenstalling valt uit de toon;
- Chaotisch (verkeers)punt. Dit beeld moet rustiger kunnen;
- Rommelige verblijfsplek;
- Accentuering/markering entree 'poort' (silhouet van staal).

Aandachtspunten locatie Steenpoort

- Ideale plek voor kunstwerken;
- Accentuering poort;
- Verwijderen/aanpassen kunstwerk/nepmuur;
- Waterpartijen aan weerszijden, waardoor je het gevoel hebt over een gracht te gaan;
- Huidige Molkenboer parkeerplaats leent zich als uitstekende locatie voor een park. Aan weerszijden van de 'Steenpoort' bevindt zich dan groen.

Bronnen

Beeldmateriaal Het Oversticht
Rijksdienst Cultureel Erfgoed
www.google.nl
www.hisgis.nl

Colofon

Titel: Singelpark Oldenzaal
Voorstellen ter verbetering van de
uitstraling en de zichtbaarheid.

Opdrachtgever: Gemeente Oldenzaal

Contactpersoon: mw. M. Bazen

Samenstelling: mw. ir. I.M. Nij Bijvank-van Herel
dhr. drs. J.A.M. Oude Rengerink
dhr. ir. H .F.A. Dekkers
dhr. D. Scholten
mw. mr. H.A.J. Meelissen
(projectleider en redactie)

Vormgeving: mw. M.N. van Eunen-van der Hoeven

Beeldmateriaal: Gemeente Oldenzaal
Het Oversticht

Contactgegevens: Het Oversticht
038-425482
www.oversticht.nl

Datum: juli 2014

Bijlage 1 - Bijeenkomsten Singelpark Oldenzaal

Verslag eerste bijeenkomst

Op donderdag 13 maart 2014 vond er een brainstormsessie plaats met de klankbordgroep, met als doel na te gaan welke plekken/delen van het Singelpark verbetering verdienen. Dit werd ingevuld door een wandeling door het Singelpark en een terugkoppeling van de bevindingen. Voor de brainstorm werden de cultuurhistorische analyse en de daarop gebaseerde inrichtingsprincipes gepresenteerd door Het Oversticht.

Wandeling

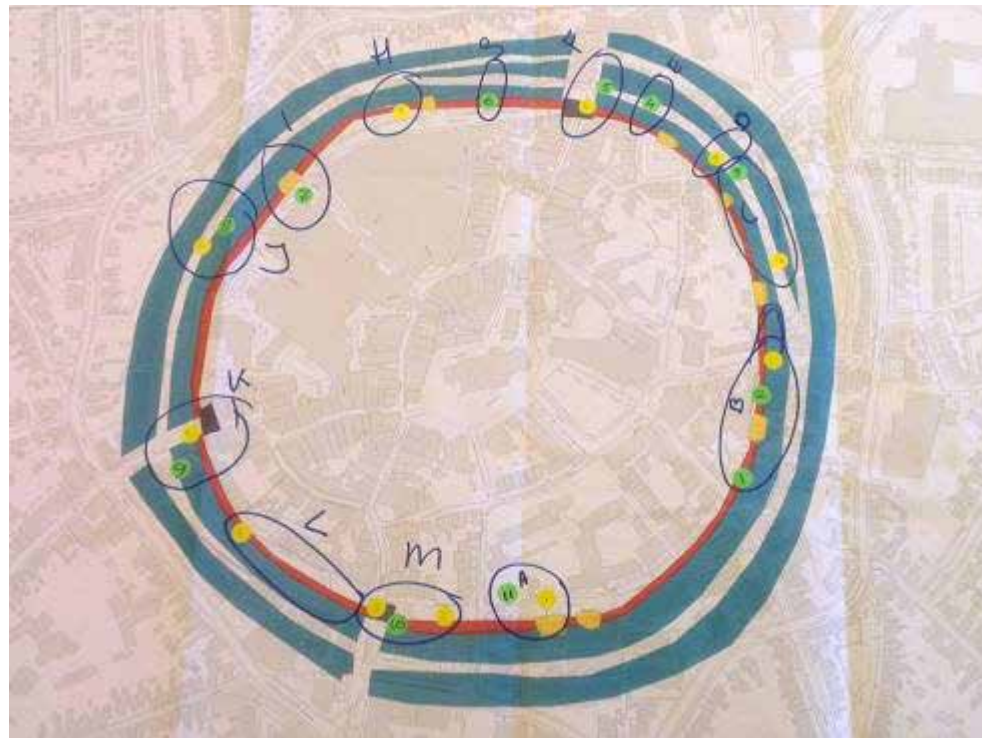
De klankbordgroep werd opgesplitst in 2 wandelgroepen, die ieder een andere route hebben bewandeld. Iedereen kon terplekke zijn/haar eigen suggesties aandragen, wat resulteerde in een uiteenlopende reeks aan ideeën die hieronder overzichtelijk zijn gemaakt.

Verbeterplekken

De bevindingen van beide wandelgroepen vertaalden zich in diverse 'verbeterplekken'. Plekken die vergelijkbare uitkomsten beduiden, werden gebundeld tot één plek. De afbeelding hieronder geeft dit weer. De bevindingen van de wandelgroepen zijn samengevoegd tot 13 locaties (A t/m M) en overzichtelijk gemaakt in een tabel.

Een toelichting op de verbeterplekken

Na de bespreken van de ontwikkelplekken konden de mensen van de klankbordgroep hun voorkeur aangeven door te stickeren; met 3 stickers kon elke deelnemer 2 locaties aanwijzen die urgentie verdienen. De tabel geeft deze resultaten weer. Het is duidelijk dat de locaties Bisschoppoort en Steenpoort de meeste aandacht verdienen volgens de klankbordgroep.

Afbeelding: verbeterplekken

Plek	Voorkeur	Locatie	Bevindingen
A		Kloostertuin (plan Hof van Eden) - Molkenboer - Pastoriestraat	<ul style="list-style-type: none"> • Wel/niet betrekken van kloostertuin • Garageboxen vormen belemmering • Sloop kloostermuur zit al in het plan (en heeft geen historische waarde)
B	●●●●	Zuidwal - Hoogelucht	<ul style="list-style-type: none"> • Zichtlijn herstellen • Versteend beeld, meer vergroening aanbrengen • Vallen de woningen te integreren? • Parkeerstrook Wilhelminastraat verwijderen
C	●	Oostwal - Poortstraat	<ul style="list-style-type: none"> • Ontslingeren van de weg • Middenpad aanleggen + hagen
D		Monnikstraat - Parkeerplaats Citadel	<ul style="list-style-type: none"> • Stadsmuurreconstructie • Buitenste parkeerstrook Citadel betrekken bij het Singelpark
E		Oostwal - Bisschopstraat	<ul style="list-style-type: none"> • Ontblikken: te veel parkeerplaatsen, meer groen
F	●●●●●● ●●●●●● ●●●●●●	Bisschopstraat - Bisschop-poort	<ul style="list-style-type: none"> • Fietsenstalling valt uit de toon • Chaotisch (verkeers)punt. Dit beeld moet rustiger kunnen • Rommelige verblijfsplek • Accentuering/markering entree 'poort' (silhouet van staal)
G		Kloosterstraat	<ul style="list-style-type: none"> • Wandelpad over het wallichaam
H		Noordwal - Kloosterstraat	<ul style="list-style-type: none"> • Terugbrengen/ontbloten oorspronkelijke stadsmuur (4-5 meter) • Bomen komen er omhoog
I	●●	Kloosterstraat - Boterstraat	<ul style="list-style-type: none"> • Stedenbouwkundig gezien wordt er door het complex van De Driehoek als het ware een 'nieuwe poort' gecreëerd. De overzijde (fietsenstalling, laad-/losplaats van AH) is een open ruimte, waardoor het geen eenheid vormt met het complex.
J	●	Walgaarden - Vestingstraat	<ul style="list-style-type: none"> • Veel verstoring in het groen: Groene en grijze functie lopen nu nog door elkaar heen. Groen zou aan de flatkant gesitueerd moeten worden, zodat er een eenheid ontstaat.
K	●	Deurningerstraat - Deurningerpoort	<ul style="list-style-type: none"> • Accentuering poortfunctie • Groen doortrekken • Pand sportwinkel slopen
L	●	Op den Koem - Westwal	<ul style="list-style-type: none"> • Versnippering moet aangepakt worden (met name verkeersstructuur) • Hagen verwijderen • Middenpad aanbrengen
M	●●●●●● ●●●●●● ●●●●●● ●●●●●● ●●●●●● ●●●●●● ●●●●●● ●●●●●● ●●●●●● ●●●●●●	Steenstraat - Steenpoort - Molkenboer	<ul style="list-style-type: none"> • Ideale plek voor kunstwerken • Accentuering poort • Verwijderen/aanpassen kunstwerk/nepmuur • Waterpartijen aan weerszijden, waardoor je het gevoel hebt over een gracht te gaan • Huidige Molkenboer parkeerplaats leent zich als uitstekende locatie voor een park. Aan weerszijden van de 'Steenpoort' bevindt zich dan groen

Ontwerpprincipes Singelpark

Naast de ontwikkelplekken zijn door de deelnemers meerdere ontwerpprincipes over het Singelpark naar voren gebracht. Deze principes zouden over het gehele gebied ingezet kunnen worden. De bevindingen van beide wandelgroepen werden geclusterd, hetgeen resulteerde in het volgende:

Verkeer

Verkeer lijkt een grote belemmering voor het Singelpark. Om de singel tot een prettig verblijfsgebied te maken, is het van belang 'auto-onaantrekkelijke' maatregelen te treffen en het fietsverkeer te stimuleren. Dit kan op verschillende manieren:

- Bestemmingsverkeer (al dan niet met doodlopende straten);
- Stimulering (auto) van het gebruikmaken van de buitenste schil (Bleekstraat, Tulpstraat, Nieuwstraat, etc.);
- Het creëren van fiets- en wandelroutes;
- Comfort fietsers;
  - De 'fietsstraat' introduceren, de auto is te gast;
  - Stallingen bij toegangen handhaven om fietsverkeer in het centrum te ontmoedigen. Een bewaakte fietsstalling (hoeft niet overdekt) is gewenst;
- Comfort voetgangers;
  - Oversteken verbeteren, heldere oversteekplaatsen;
  - Middenpad rondom de singel;
- Daarnaast dient te worden onderzocht welke parkeerplaatsen gehandhaafd kunnen worden (bijvoorbeeld bij woonblokken), en welke niet.

Poorten

De stadspoorten verdienen aandacht: ze kunnen geaccentueerd worden door bijvoorbeeld de nadruk te leggen op (verschillende typen) verharding, leibomen te plaatsen of typerend straatmeubilair in te passen. Het gevoel om 'door de poort de stad te betreden' zou hier terug moeten komen.

Water

De aanwezigheid van water zou de herkenbaarheid van de vroegere gracht benadrukken. De vraag is hoe dit gerealiseerd kan worden. Er blijkt te weinig aanvoer te zijn om water op een natuurlijke wijze te laten stromen. Wel wordt er gedacht aan het realiseren van een kleine waterstroom of waterberging. Het gevoel van het betreden van de stad zou hierdoor nog meer geaccentueerd worden. De waterhoogte kan kunstmatig gereguleerd worden.

Kunst

Het Singelpark leent zich uitstekend voor het tentoonstellen van kunst (door bijvoorbeeld een kunstroute te construeren). Huidige kunstwerken staan versnipperd in het park en zouden benadrukt kunnen worden. Nieuwe kunstwerken en bijzondere plekjes zouden 'de kunstroute' kunnen versterken.

Omarming

Het is belangrijk om op een eenvoudig te realiseren manier eenheid en samenhang te creëren in het Singelpark. De nu nog losstaande elementen moeten met elkaar verbonden worden, zodat het als het ware één groene draad vormt. Hiervoor zijn vele oplossingen te bedenken:

- Het creëren van een voetpad (middenpad);
- Geen gesloten maar een open beeld scheppen, door het clean en overzichtelijk te houden. Het aanwezige reliëf wordt hierdoor benadrukt. Onderbeplanting zorgt nu voor een belemmering van het zicht;
- Bomendak continueren.

Verslag tweede bijeenkomst Singelpark Oldenzaal

De klankbordgroep kwam op 24 april 2014 voor de tweede maal bijeen om de algemene ontwerpprincipes en de twee in hoofdlijnen uitgewerkte conceptontwerpen (Steenpoort en Bisschoppoort) te bespreken. Hieronder zijn de aandachtspunten weergegeven die door de klankbordgroep zijn ingebracht na aanleiding van de gepresenteerde ontwerpprincipes en de vier schetsen voor herinrichting. De aandachtspunten zijn onderverdeeld in de thema's algemeen, poorten, water, locatiespecifiek en suggesties voor een vervolgaanpak.

Algemeen

Er is een gedeelde behoefte naar een integraal totaalplan, waarin de volgende algemene principes voor het Singelpark in meegenomen moeten worden:

- Groene uitstraling versterken, bijvoorbeeld continuering van het bomendak;
- Integrale routing, zonder belemmeringen (in hoogte) door obstakels. Dus ook het kunstwerk bij de Steenpoort weghalen. Ook uit oogpunt voor sociale veiligheid;
  - Principe van grote struiken verwijderen, met plaatselijke uitzonderingen om het park speels te houden;
- Gastvrij karakter;
- Verlichting singel: "hoe ziet de singel er 's avonds uit?" Eenheid in het park aanbrengen met verlichting;

Poorten

Na aanleiding van het gepresenteerde idee over de poorten is het van belang verder hierover na te denken, waarin aspecten als 'binnen/buiten de stad', de keuze voor een tijdelijk of permanent object en de betekenis van een poort voor een stad meegenomen moeten worden. Daarnaast worden de volgende aandachtspunten genoemd:

- Moderne materialen worden niet gewaardeerd door de klankbordgroep, maar ze mogen best in combinatie met oude (locale) materialen gebruikt worden, zoals Bentheimerzandsteen.
- Blauwe (licht) markering langs het pad, als knipoog naar de vroegere gracht. Blauwe markering straalt kwaliteit uit en de in het concept voorgestelde kindertegeltjes die verwerkt zijn in de muurlijn bijvoorbeeld niet.

Parkeren

- Het principe van verblijfsruimte en parkeren scheiden, had brede instemming;
- Herziening verkeersroutes (auto/fiets/lopen), in nieuw Verkeer- en Vervoersplan vastleggen;
- Aandacht voor het kort-/langparkeren. Moet parkeren wel of niet zichtbaar zijn? Geconcentreerd of juist niet?

Water

Ter aanvulling op het concept om water te implementeren bij de Steenpoort, werd voorgesteld om rekening te houden met de schaduw. Het dient namelijk als verblijfsplek. Water kan behalve bij de Steenpoort ook bij de Bisschoppoort/Citadel teruggebracht worden. Als in de toekomst de mogelijke bebouwing nabij Citadel niet doorgaat, kan water het gebied een impuls geven.

Locatiespecifiek

- Bisschopplein zou 'snelparkeren' moeten zijn, voor diegene die voor de snelle boodschap naar de bloemist of de ijssalon gaat;
- Betrekken van Molkenboer bebouwing met Pastoriestraat/Hof van Eden. Nu is dit de smalste plek van het Singelpark. De garageboxen van de Pastoriestraat belemmeren de continuering. Het is de wens om opstallen te verwijderen als de openbare ruimte daarbij gebaat is;
- Het uitgangspunt is zijn de ontwikkellocaties die genoemd zijn in het Masterplan Binnenstad (2007). Gezien de maatschappelijke- en financiële trends is heroverweging voor de invulling van het Molkenboer en de Citadel mogelijk. Het ontwikkelen van het Hof van Eden wordt als kansrijker gezien dan het Molkenboer.

Suggesties voor een vervolgaanpak

De klankbordgroep stelt voor om een overzichtskaart te creëren met makkelijk op te lossen maatregelen (laaghangend fruit), zoals de bomen op het parkeerterrein in de Vestingstraat (Walgaarden). Ook moeten de knelpunten in beeld gebracht worden, zoals het voormalig Rabobankgebouw. De kaart geeft een overzicht van mogelijkheden voor in de toekomst. Wat nu niet kan, kan over een paar jaar wel gerealiseerd worden. De gemeente heeft hier het beste zicht op.